

Nəhəmiya

Yerusalemning eqinixlik, harablik həliti

¹ Həqəliyaning ooli Nəhəmiya xundak bayan kildiki: — Yigirminqi yili Kisləw eyida, mən Xuxan kəl'əsida turattim, □

² Əz kərindaxlirimdin biri boləlan Hənanı bilən birnəqqə kixi Yəhədiyədin qikiş kəldi; mən ulardin sürgünlüktin kutulup kələlan Yəhəudalar wə Yerusalem toqrisida soridim.

³ Ular mənə: — Sürgünlüktin kutuləlan həlkning kəldisi *Yəhədiyə* əlkisidə kəttik jəpə-muxəkkət astida wə ahanət iqidə kəldi. Yerusalemning sepili bolsa ərūwətildi, kəwəklirimu kəydürūwətildi, dəp eytip bərdi.

Nəhəmiyaning Yerusalem üçün roza tutup dua kilişi

⁴ Mən bu gəpləni anqlap olturup yioqlap kəttim, birnəqqə künqiqə nalə-pəryad kətürüp, asmanlardiki Huda aldida roza tutup, dua kilip ⁵ mundaq dedim: — «I asmandiki Huda Pərwərdigar, Əzini səyüp, əmririni tutkanlarəqə əzgərməs mehir kərsitip əhdəsidə turoquqi uluq wə dəhxətlik Təngri, ■ ⁶ əmdi Səning aldingda muxu pəyttə kulliring Israillar

□ **1:1** «yigirminqi yili» — Pars padixəhi Artəhxaxtaning yigirminqi yilini kərsitidu (2:1ni kərüng). ■ **1:5** Mis. 20:6; 34:7; Qəl. 14:18; Kəan. 5:10; Zəb. 86:15; 103:8; 145:8-9; Dan. 9:4

üçün pekir kʉlungning keqə-kündüz kiliwatkan bu duasioqa kʉliking selinoqay, kezüng oquq boloyay! Mən biz Israillarning Sening aldingda sadir kʉloqan gunahʉirimizni etirap kʉlimən; mənmu, atamning jəmätimu gunah kilduk! ⁷ Biz Sening yolungoqa tötür ix kʉlip, Sən kʉlung Musoqa tapiloqan əmrliring, bəlgilimiliring wə həkümliringni heq tutmiduk. ⁸⁻⁹ Sening Öz kʉlung Musoqa tapilap: «Əgər silər wapaszlik kʉlsanglar, silərni pütün taipilərnin arisioqa tarkitiwetimən; lekin Manga yenip kʉlip, Mening əmrlirimni tutup əməl kʉlsanglar, gərqə aranglardin hətta asmanlarning əng qetigə qoqliwetilgənlər bolsimu, Mən ularni xu yərdin yioqip, Mening namimni tikləxkə taliloqan jayoqa elip kelimən» degən sözüngni yad kʉloqaysən, dəp ötünimən. ■ ¹⁰ Bularning həmmisi Sening kʉlliring wə Sening həlking, Özüngning zor kudriting wə küqlük qolung bilən hərlükkə kʉtkuzdung. ¹¹ I Rəbbim, kʉlungning duasioqa həm Sening namingdin əyminixtin səyüngən kʉlliringningmu duasini kʉliking tingxiqay; bügün kʉlungning ixlirini onguxluk kʉloqaysən, uni xu kixining aldida iltipatka erixtürgəysən». Xu wakitta mən padixahning saqʉysi idim.

2

Padixahning Nəhəmiyaning Yerusalemini,

■ **1:8-9** Qan. 4:25, 26, 27; 30:2, 3, 4

jümlidin sepilini kayta onxap qikixioja ruhsat kilixi

¹ Wə xundak boldiki, padixah Artahxaxtaning yigirminqi yili Nisan eyi, padixahning aldioja xarab keltürülgənidi; mən xarabni elip padixahqa sundum. Buningdin ilgiri mən padixahning aldida heqqaqan oəmkin kərüngən əməs idim.

² Xuning bilən padixah meningdin: — Birər kesiling bolmisa, qiraying nemixka xunqə oəmkin kərünidu? Kənglüngdə qoqum bir dərd bar, dewidi, mən intayin kərkup kəttim. ³ Mən padixahqa: — Padixahim mənggü yaxiojaya! Ata-bowilirimning kəbriliri jaylaxkan xəhər harabilikkə aylanəjan, dərwaza-qowuqliri kəydürüwetilgən tursa, mən kəndakmu oəmkin kərünməy? — dedim.

⁴ Padixah meningdin: — Sening nemə təliping bar? — dəp soriwidi, mən asmandiki Hudaəja dua kilip, ⁵ andin padixahqa: — Əgər padixahimning kəngligə muwapik kərünsə, kulliri əzlrining aldida iltipatka erixkən bolsa, meni Yəhədiyəgə əwətkən bolsila, ata-bowilirimning kəbriliri jaylaxkan xəhərgə berip, uni yengiwaxtin kurup qiksam, dedim.

⁶ Padixah (xu qəoqda hanix padixahning yenida olturatti) məndin: — Səpiringgə kəncilik wakit ketidu? Kaqan kaytip kelisən? — dəp soridi. Xuning bilən padixah meni əwətxni muwapik kərđi; mənmu uningəja kaytip kelidiojan bir wakitni bekittim. ⁷ Mən yənə padixahtin: — Aliylirioja muwapik kərünsə, manga əfrat dəryasining u kətidiki waliylarəja meni taki

Yəhudiyağə barojuqə ətəkilə qoyux toqruluk yarliq hətlirini pütüp bərgən bolsila; □ ⁸ Wə yənə padixahlik ormanliqioja karaydiojan Asafka muqəddəs öygə təwə boləjan kəl'əning dərweziliri, xuningdək xəhərning sepili wə özüm turidiojan öygə ketidiojan limlarni yasaxka kerəklik yaojaqlarni manga berix toqrulukmu bir yarliqni pütüp bərgən bolsila, dedim. Hudayimning xəpkətlik qoli üstümdə boləjaqqa, padixah iltipət kilip bularning həmmisini manga bərđi. ■ ⁹ Xuning bilən mən dəryaning u ketidiki waliylarning yenioja berip padixahning yarliqlirini tapxurdum. Padixah yənə birnəqqə qoxun sərdarliri bilən atliq ləxkərlərnimu manga həmraħ boluxka orunlaxturəjanidi. ¹⁰ Həronluk Sanballat bilən Ammoniy Tobiya degən əməldar Israillarning mənprəətini izdəp adəm kəptu, degən həwərnə anglap intayin narazi boldi.□

Nəhəmiyaning keqisi sepilni qarlatxka qiqixi

¹¹ Mən Yerusalemoja kelip üq kün turdum.

¹² Andin keqisi mən wə manga həmraħ boləjan birnəqqə adəm ornimizdin turduq (mən Hudayimning kənglümgə Yerusalemə üqün nemə ixlarni kilixni saləjanliki toqrisida həqkimgə

□ **2:7 «Əfrat dəryasining u keti...»** — məzkur kitabta muxu yədin baxlap «dərya» «Əfrat dəryasi»ni kərsitidu. «U keti...» — dəryaning qərbiy tərifi. **«...meni taki Yəhudiyağə barojuqə ətəkilə qoyux»** — yaki «...səpirimdə meni aloja sürüx». ■ **2:8** Dan. 9:25 □ **2:10 «Tobiya degən əməldar»** — ibraniy tilida «Tobiya degən qul».

birər nemə demigənidim). Əzüm mingən ulaqdin baxka heqkandak ulaqmu almay, ¹³ keqisi «Jiloqa kowuki»din qikip «Əjdihə buliki»qa qarap mengip, «Tezək kowuki»qa kelip, Yerusalemning buzuwetilgən sepillirini wə köydürüwetilgən kowuk-dərwazilirini közdin kəqürdüm. ¹⁴ Yənə aldiqə mengip «Bulak kowuki» bilən «Xağanə kəl»gə kəldim; lekin xu yərdə mən mingən ulaqning etüxikə yol bək tar kəlgəqkə, ¹⁵ keqidə mən jiloqa bilən qikip sepilni közdin kəqürüp qıktim. Andin yenip «Jiloqa kowuki»din xəhərgə kirip, öygə kayttim.

¹⁶ Əməldarlarıning heqkaysisi mening nəgə barəjanlikimni wə nemə kıləjanlikimni bilməy kəlixti, qünki mən ya Yəhudiylarəqa, kahinlarəqa, ya əmir-hakimlarəqa wə yaki baxka hizmət kılidiəjanlarəqa heqnemə eytmiojanidim.

Nəhəmiyaning həlkni sepilni qayta selixka ilhamlanduruxi

¹⁷ Keyin mən ularəqa: — Silər beximizəqa kəlgən balayi'apətni, Yerusalemning harabigə ayləjanlikini, sepil kowuklirining köydürüwetilgənlikini kərdüglar; kelinglar, həmmimiz həqarətkə kəliwərməslikimiz üqün Yerusalemning sepilini qaytidin yasap qıqayli, — dedim. ¹⁸ Mən yənə ularəqa Hundayimning xəpkətlik qolining mening üstümdə boləjanlikini wə padixahning mənə qıləjan gəplirini eytiwidim, ular: — Ornumizdin

turup uni yasayli! — deyxip, bu yahxi ixni kilişkə öz qollirini quwwətləndürdi.

¹⁹ Ləkin Həronluq Sanballat, hizmətkar Ammoniy Tobiya həm ərəb boləqan Gəxəm bu ixni anglap bizni zanglik kiliş mənəsiməy: — Silərnin bu kilişinlər nemə ix? Silər padixahkə asiylük kilməqiməsilər? — deyxiti.

²⁰ Mən ularəqə jawab berip: — Asmanlardiki Huda bolsa bizni ələlibigə erixtüridu wə Uning kulliri boləqan bizlər qəpup qurimiz. Ləkin silərnin Yerusalemda həqkəndəq nəsivənglər, həqkənglər yəki yadnamənglər yəq, — dedim.

3

Sepilni bələklərgə bəlip onğaxkə buyruluxi

••• *Kona xəhərnin həritisini kəring*

¹ Xu qəqda bax kahin Əliyaxib wə uning kahin qerindaxliri qəpup «Koy qəwukı»ni yəngiwaxtin yasap qikti; ular qəwukning qanatlırini ornitip, uni *Hudaəqə* atəp məkəddəs dəp bəkitti; ular «Yüzning munari» bilən «Hənaniyəlnin munari»əiqə boləqan ariliktki sepilni onğaxp, uni məkəddəs dəp bəkitti; □ ² Uningəqə tutax

□ **3:1 «Yüzning munari»** — bəqkə hil tərjimilər: — «Həməhəning munari» yəki «Məhəning munari». **«məkəddəs dəp bəkitti»** — nemixkə xundəq bəkidi? Uning «Koy qəwukı» dəp atilixning səwəbi bəkim ibadəthanida sunulidiəqan qurbanlıqlar (kəpinqisi qəylar, əlwəttə) xu dərwəzidin xəhərgə elip kirilətti. Xunga qurbanlıqlərnin kirix yolini «məkəddəs» dəp bəkix tolimu muwəpiq idi — demək, xu dərwəzidin qurbanlıqlərdin bəqkə həqkəndəq nərsilərnə elip kirixkə bolməytti.

qismini Yeriholuklar yasidi; yənə uningəta tutax qismini Imrining oqli Zakkur yasidi. ³ «Belik qowuqi»ni Sənaahning oqulliri yasidi; ular uning lim-kexəklirini selip, qanatlıri, taqaklıri wə baldaklırini ornatti. ⁴ Uningəta tutax qismini Həkozning nəwrisi, Uriyaning oqli Mərəmot yasidi; uningəta tutax qismini Məxəzabəlning nəwrisi, Bərəkiyaning oqli Məxullam yasidi. Uningəta tutax qismini Baanahning oqli Zadok yasidi. □ ⁵ Uningəta tutax qismini Təkoaliklar yasidi; lekin ularning qongliri öz hojisining ixini zimmisigə ilixka unimidi.

⁶ «Kona qowuk»ni Pasiyaning oqli Yəhoda bilən Besodiyaning oqli Məxullam yasidi; ular uning lim-kexəklirini selip, qanatlıri, taqaklıri wə baldaklırini ornatti. □ ⁷ Ularning yenidiki tutax qismini Gibeonluk Məlatiya, Meronotluk Yadon həmdə Dəryaning bu qərbiy tərpidiki waliylarning baxkuruxi astidiki Gibeonluklar bilən Mizpahliklar yasidi. □ ⁸ Ularning yenidiki tutax qismini zərgərlərdin boloqan Harhayaning oqli Uzziyəl yasidi. Uningəta tutax qismini huxbuy buyum yasaydiqan ətirqilərdin Hənanিয়া yasidi. Ular Yerusalem *sepilini* taki

□ **3:4** «**Həkozning...**» — yaki «Kozning...». □ **3:6**

«**Pasiyaning oqli Yəhoda**» — yaki «Pasiyaning oqli Yoyada».

□ **3:7** «**Dərya**» — Əfrat dəryasi. «**Məlatiya, Meronotluk Yadon həmdə Dəryaning bu qərbiy tərpidiki waliylarning baxkuruxi astidiki Gibeonluklar bilən Mizpahliklar yasidi**» — baxka birhil təjimi: «Məlatiya... wə Yadon yasidi; bular Dəryaning qərbiy tərpidiki waliylar idarə qilidiqan Gibeonluklar wə Mizpahliklar idi».

«Kəlin tam» oʻqiqə ongxap yasidi. □ 9 Ularning yenediki tutax qismini Yerusalemning yerimining həkimi boləqan Hurning oʻqli Refaya yasidi. 10 Ularning yenida, Harumafning oʻqli Yədaya əzining əyining udulidiki qismini yasidi. Ularning yenediki qismini Haxabniyaning oʻqli Hattux yasidi. 11 Hərimning oʻqli Malkiya bilən Pahət-Moabning oʻqli Həxxub sepilning baxqa bir bəliki bilən «Humdanlar munari»ni yasidi. 12 Ularning yenediki tutax qismini Yerusalemning yerimining həkimi Hallohəxning oʻqli Xallom əzi wə uning qizliri yasidi.

13 «Jiloqa kowuqi»ni Hənun bilən Zanoah xəhirining ahalisi yasidi. Ular uni yasap, uning qanatlıri, taqaklıri wə baldaklırini ornatti wə yənə «Tezək kowuqi» oʻqiqə ming gəz sepilnimu yasidi. 14 «Tezək kowuqi»ni Bəyt-Həkkəram yurtining baxlıqi Rəkabning oʻqli Malkiya yasidi; ular uni yasap, uning qanatlıri, taqaklıri wə baldaklırini ornatti.

15 «Bulaq kowuqi»ni Mizpah yurtining baxlıqi Kol-Hozəhning oʻqli Xallum yasidi. U uni yasap, əgzisini yepip, uning qanatlıri, taqaklıri wə baldaklırini ornatti wə yənə xahənə baqning yenediki Siloam kəlining sepilini «Dawutning xəhiri»din quxidioqan pələmpəygiqə yengiwaxtin yasidi. □

16 Uningdin keyinki tutax qismini Dawutning qəbrilirining udulidiki wə uningdin keyinki

□ 3:8 «... ongxap yasidi» — yaki «...suwap qiqti». □ 3:15 «xahənə baqning yenediki Siloam kəli» — muxu yərdə ibraniy tilida «xahənə baqning yenediki Xelah kəli» deyilidu.

sün'iy kəlgə həm uning kəynidiki «Palwanlarning öyi»gə kədər Bəyt-Zur yurtining yeriminin-
 ing həkimi, Azbukning oqli Nəhəmiya yasidi. ¹⁷ Uningdin keyinki tutax kışmini Lawiylar —
 Yəni Banining oqli Rəhəm yasidi, uning yenediki
 tutax kışmini Keilahning yerim yurtining həkimi
 Haxabiya öz yurtioqa wakaliten yasap qıkti. ¹⁸ Uning
 yenediki tutax kışmini ularning kərindaxliri —
 Keilahning ikkinqi yeriminin həkimi, Hənadadning
 oqli Baway yasidi. □ ¹⁹ Uning yenida, Mizpahning
 həkimi Yəxuyaning oqli Ezər koral-yaraq ambirioqa
 qıkix yolining udulida, sepilning dokmuxidiki yənə
 bir bəlikini yasidi. ²⁰ Zabbayning oqli Baruq
 uningdin keyinki yənə bir bəlikini, yəni sepilning
 dokmuxidin taki bax kahin Əliyaxibning öyining
 dərwazisiqiqə boləan bəlikini kəngül qoyup yasidi.
²¹ Uning yenida Həkozning nəwrisi, Uriyaning
 oqli Mərəmot sepilning Əliyaxibning öyining
 dərwazisidin taki Əliyaxibning həylisining
 ahiriqiqə boləan yənə bir bəlikini yasidi. □ ²²
 Bulardin keyinki bir kışmini İordan tüz-
 lənglikidikilər, kahinlar yasidi. ²³ Bularning
 yenida, Binyamin bilən Həxxub öz öyining
 udulidiki bəlikini yasidi. Ulardin keyin Ananiyaning
 nəwrisi, Maaseyahning oqli Azariya öz öyining
 yenediki kışimni yasidi. ²⁴ Uning yenida,
 Azariyaning öyidin taki sepilning dokmuxiqiqə
 boləan yənə bir bəlikini Hənadadning oqli
 Binnuiy

□ **3:18** «Baway» — yaki «Binnuiy».

□ **3:21** «Həkozning

nəwrisi» — yaki «Kozning nəwrisi».

yasidi. ²⁵ *Uning yenida*, Uzayning oqli Palal padixah ordisinging dokmuxi, xuningdök ordidiki qokqiyip turoqan, zindan hoylisining yendidiki egiz munarning udulidiki belikini yasidi. Uningdin keyinki bir belikini Paroxning oqli Pidaya yasidi. ²⁶ Əmdi Ofəldə turidioqan ibadəthana hizmətkarliri künqikix tərəptiki «Su qowuqi»ning udulidiki wə qokqiyip turoqan munarning udulidiki sepilni yasidi. □ ²⁷ Qokqiyip turoqan qong munarning udulida Təkoaliklar taki Ofəl sepilioqə boləqan ikkinqi bir belikini yasidi. ²⁸ «At qowuqi»ning yukiri bir belikini kahinlar hər biri öz öyining udulidiki kismini yasidi. ²⁹ Imməning oqli Zadok ularning yenida, keyinki kismini, öz öyining udulidiki bir belikini yasidi. Uning yendidiki tutax kismini «xərkiy dər waza»ning dər waziwəni Xekaniyaning oqli Xemaya yasidi. ³⁰ Uning yenida, Xələmiyaning oqli Hənanuya bilən Zəlafning altinqi oqli Hənanun ikkinqi bir belikini yasidi; ularning yenida, Bərəkiyaning oqli Məxullam öz qorusining udulidiki bir beləkni yasidi. ³¹ Uning yenida, xu yərdin tartip ibadəthana hizmətkarliri bilən sodigərlərnin qoruliridin ötüp, «Təxürüx qowuqi»ning udulidiki sepil dokmuxining balihanisioqə boləqan belikini zərgərlərdin boləqan Malkiya yasidi. □ ³² Dokmuxning balihanisi bilən «Qoy qowuqi»ning ariliqidiki beləkni zərgərlər bilən

□ **3:26 «ibadəthana hizmətkarliri»** — ibraniy tilida «Nətaniylar».

□ **3:31 «udulidiki sepil dokmuxning balihanisioqə»** — yaki «udulidiki sepil dokmuxioqə qikix yolioqə» yaki «udulidiki sepil dokmuxidiki pələmpəygiqə».

sodigərlər yasidi.

4

Sanballatning hapa boluxi wə məshirə qilixi

¹ Xundak boldiki, Sanballat bizning sepilni yengiwaxtin onxawatkanlikimizni anglap oqəzəplinip, qəhri bilən Yəhəudalarni məshirə kildi. ² U öz kərindaxliri wə Samariyə qoxuni aldida: — Bu zəip Yəhəudalar nemə kiliwatidu? Ular əzlrini xundak mustəhkəmliməqqumu? Ular qurbanlıqlarni sunmaqqumu? Ular bir kün iqidə püttürüxməqqumu? Topa dəwiliri iqidin kəyüp kətkən taxlarni kolap qikirip ularoqa jan kirküzəmdikən? — dedi. □ ³ Uning yenida turuwatқан Ammoniy Tobiya: — Ular hərқанqə yasisimu, bir tülkə sepilning üstigə yamixip qiqsa, ularning tax temini örüwetidu! — dedi.

Nəhəmiyaning duasi

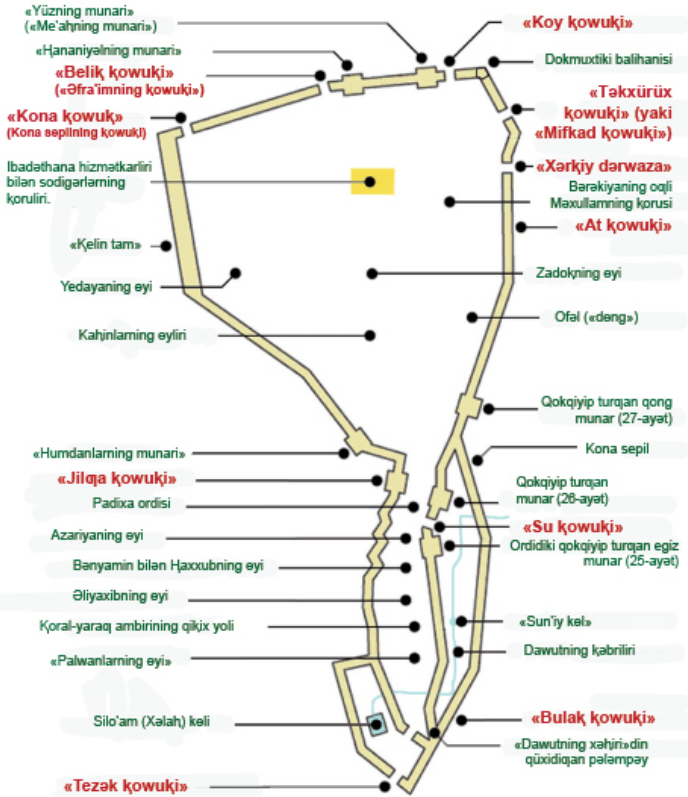
⁴ — I Hudayimiz, kulak selip angliqaysən, kəmsitilməktimiz, ularning kילוan həkəratlirini öz bexiqə yanduroqaysun; ularni tutqun kilip

□ **4:2 «Ular əzlrini xundak mustəhkəmliməqqumu?»** — yaki «ular öz məyliqə xundak ketiwərsə bolamdu?» yaki «əzlrigə tayinip bu ixni kılalamdu?». Tekistning ibraniy tilini qüxinix səl təs. «**Topa dəwiliri iqidin kəyüp kətkən taxlarni kolap qikirip ularoqa jan kirküzəmdikən?»** — bu məshirə səzliri iqidə bir-birigə zit kelidoqan ixlar bar. Qariqanda, gərqə Sanballat mazaq kילוini bilən, uning quruluşqa boloqan oqəzipi uningda bu ix püttürülüxi mumkin, degəndək birhil korkunqning barliqoqa ispat bolidu.

elip beriloqan yaqa yurtta həkning oljisiqə
aylanduroqaysun! ⁵ Ularning qəbihlikini
yapmiqaysən, gunahliri aldingdinmu
əqürüwetilmisun; qünki ular sepilni
ongxawatqanlarning kəngligə azar bərdi!

⁶ Xundaktimu sepilni yengiwaxtin ongx-
awərduq; uni ulap, egizlikini yerimiqə
yətküzduq; qünki kəpqilik kəngül qoyup ixlidi.

Yerusalemning qowuq-dərwaziliri (Nəhəmiya dəwri - «Nəhəmiya» 3-babni kəring)

Yerusalemning qowuqliri (Nəhəmiya qayta kuroqan)

Düxmənlərnin tosqunluq wə buzoqunqiliq

qilixka qəstlix

⁷ Xundak boldiki, Sanballat, Tobiya, Ərəblər, Ammoniyalar, Axdoqluqlar Yerusalemlə sepillirini yengiwaxtin onxax quruluşining yənla elip beriliwatqanlığını, sepil bəsüklirining etiwetilgənlikini anglap qattiq qəzəpkə kelixti-də, ⁸ birliktə Yerusalemlə hujum qilip uningda qalaymiqanqilik tuoqduruxni qəstləxti.

⁹ Xunga biz Hudayimizolə iltija qilduk həm ularning səwəbidin keqə-kündüz kəzətqi koyup, əzlimiz ularin mudapiələnduk.

¹⁰ Bu qaoqda Yəhudiyədikilər: — İxqi-hammallar halidin kətti, xuningdək qalma-kesək əhlətlər yənla nahayiti kəp, biz sepilni onxaxka hətta sepiləimu yekinxalmiduk! — deyixti.

¹¹ Xuning bilən bir waqıtta duxmənlirimiz: — Ular səzməstə, ular kərməstə, ularning arisioqə kiriwelip ularni əltürüp, quruluşni tohtitiwetimiz! — deyixti.

¹² Wə xundak boldiki, ularning ətrapida turuwatqan Yəhudalarmu yenimizolə on qətim kelip: — Qaysi tərəpkə qarisanqlar, ular xu tərəptin kelip silərgə hujum qilməqci! — dəp həwər yətküzüxti. □ ¹³ Xunga mən həlkni jəmət-jəmət boyiqə, qolioqə qiliq, nəyzə wə okyalirini elip, sepili pəs boləan yaki hujumolə oquq turoqan yərlərdə sepilning

□ **4:12 «qaysi tərəpkə qarisanqlar, ular xu tərəptin kelip silərgə hujum qilməqci!»** — əsli ayətning keqürülmisi kəmtük boləaqca, mənisini jayida qikix təs bolup qaldi; xunga muxu Yəhudiylarning eytqan səzlining birnəqqə hil tərjimiliri bar. Ləkin əsasiy mənilirining həmmisi duxmənlərnin qəstləxlirini kərsitidu.

arkisida qarawullukta turuxka koydum.
14 Kəzdin kəqürüp qıkkəndin keyin ornumdin kəpüp mətiwərlər bilən əməldarlar wə baxka həlkə: — Ulardın kərkənglər; uluq wə dəxətlik Rəbni esinglarda tutunglar, öz kəringdərlərlər, oqul-kizlirənglər, ayallirənglər wə əy-makanənglər üqün jəng kilinglər, dedim.

Bir tərəptin ixlə, bir tərəptin mudəpiəlinix

15 Xundək boldiki, əzlrinəng suyikəstini bilip kələqənlərimiz duxmənlərnəng kulikəqə yetip barəq, xuningdək Huda ularnəng suyikəstini bitqit kiləq, biz həmmimiz sepiləq kəytip, hər birimiz əsli ix ornımızda ixni dawamlax-turiwərdük.

16-17 Ənə xu qəqdin baxlap hizmətkərlirinnəng yerimi ix bilən boldi, yerimi kələqə nəyzə, kəlkən, oqya tutkən, dəbuləq-sawut kiyyən həlda yürüxti. Sərdə-əməldarlar sepilni onxəwatkən barlik Yəhuda jəmətidikilərnəng arkisida turdi. Həm yūklərnəng toxəwatkənlər həm uləqə yūq artiwətkənlərməng bir kəlidə ixləp, bir kəlidə yəqərlirini qing tutuxkənidi.

18 Təmqilərnəng hər biri bəllirigə kiləq-hənjərlirini əskən həlda *sepilni* yasəwatətti; kənyəqi bəlsə yənimdə turətti.

19 Mən mətiwərlər, əməldarlar wə baxka həlkə: — Bu kərulux nəhəyiti qəng, dəirisi kəng; biz həmmimiz sepildə bələk-bələklər boyiqə tərkiyəp ixləp, bir-birinnəngdən yirək turuwətimiz.

20 Xungə məyli kəyərde bəlunglər, kənyə

awazini anglisanglarla, biz bar xu yərgə kelip yioqilinglar; Hundayimiz biz üqün jəng kılıdu, — dedim.■

²¹ Biz ənə xu təriqidə ixliduk; həlkning yerimi tang atkandin tartip yultuz qıkkuqə nəyzilirini qing tutup turuxti. ²² U qaşda mən yənə həlkə: — Həmməylən öz hizmətkari bilən keqini Yerusalemoğa kirip ötküzsun, xundak bolsa ular keqisi bizning muhəpizətqilikimizni kılıdu, kündüzi ixləydu, dedim. ²³ Xundak kılıp ya mən, nə kerindaxlirim, ya hizmətkarlırim yaki manga əgəxkən muhəpizətqilərninğ heqkaysisi kiyimlirini selixmidi; hərbi hətta suğa barəandimu özining yaraqlirini eliwalatti.□

5

Namratlarning nalisi

¹ U qaşda halayik wə ularning hotunliri öz kerindaxliri boləan Yəhudalar üstidin xikayət kılıp kattik dad-pəryad kətürüxti. ² Bəzilər: — Biz wə oqul-kizlirimizning jan sanimiz kəp, kün kəqüriximiz üqün toyəudək axlik almisak bolmaydu, deyixti. ³ Yənə bəzilər: — Biz aqarqilikta qaləan waqtimizda axlik elip yəymiz dəp etizlirimiz, üzümzarlıqlirimizni wə öylirimizni rənigə berixkə məjbur bolduk,

■ **4:20** Mis. 14:25; Qan. 1:30; 28:7 □ **4:23** «**hərbiri hətta suğa barəandimu özining yaraqlirini eliwalatti**» — yaki «hərbiri ong qolidin yaraqlirini qüxürüxmidi» yaki «hərbirəylən pəkət yuyunəandila kiyimlirini salatti». Əyni tekist kəmtüktək kərünüdu.

deyixti. ⁴ Wə yənə bəzilər: — Padixahning etizlirimiz wə üzümzarliqlirimiz üstigə saloqan baj-selikni tapxuruxka pul kərz alduq. □ ⁵ Gərqə bədənlirimiz qerindaxlirimizning bədənlirigə, pərzəntlirimiz ularning pərzəntlirigə ohxax bolsimu, lekin oqul-qizlirimizni qul-dedək boluxka tapxurmay amalimiz bolmidi; əməliyəttə qizlirimizdin bəziliri allıqəqan dedək bolupmu kətti; ularni bədəl tələp hərlükkə qikrixka qurbimiz yətmidi, qünki bizning etizlar wə üzümzarliqlirimiz hazır baxqıların g qolididur, — deyixti.

Nəhəmiyaning mətiwərlər bilən mənsəpdarlarni oqəzəp bilən əyiblixi

⁶ Mən ularning dad-pəryadlırini wə eytkən bu gəplirini angliqəndin keyin qattıq oqəzəpləndim. ⁷ Kənglümdə birər qur oyliniwəloqəndin keyin, mətiwərlər bilən əməldarlarni əyibləp: — Silər öz qerindaxliringlarəqa kərz berip ulardın əsüm alidikənsilər-hə! — dəp tənbiq bərdim. Andin ularning səwəbidin qong bir yiqin eqip ■ ⁸ ularni: — Biz küqimizning yetixiqə yat taipilərgə setiwetilgən qerindiximiz Yəhudalarni qayturup setiwəldük, lekin silər bizni ularni qayturup setiwəlsun dəp qerindaxliringlarni yənə setiwətməqci

□ 5:4 «Padixahning etizlirimiz wə üzümzarliqlirimiz üstigə saloqan baj-selikni tapxuruxka pul kərz alduq» — yaki «padixahning baj-selikini tələkkə etizlirimiz wə üzümzarliqlirimizni rənigə berip pul kərz alduq». ■ 5:7 Mis. 22:24

boluwatamsilər? — dəp əyibliwidim, ular dəydiqan gəp tapalmay, xük turup qaldi. ⁹ Andin mən ularoqa yənə: — Siləning bu qiləninglar qamlaxmaptu. Silər düxmənlirimiz boləan taipilər aldida bizni ahanətkə qaldurmay, HudaYimizning qorkunqida mangsanglar bolmasmidi? ¹⁰ Mənmu, qerindaxlirim wə hizmətkarlim ularoqa pul wə axlik ətnə berip turup əsüm alsak alattuk! Silərdin ətünimən, mundak əsüm elixtin waz keqəyli! □ ¹¹ Ətünüp qalay, silər dəl bügün ularning etizlirini, üzümzarlik, zəytunzarlik wə əylirini qayturup beringlar, wə xuningdək silər ulardın ündürüwaləan pul, axlik, yengi məy-xarab wə yengi zəytun maylirining əsümini ularoqa qayturup beringlar,

□ **5:10 «Mənmu, qerindaxlirim wə hizmətkarlim ularoqa pul wə axlik ətnə berip turup əsüm alsak alattuk»** — baxka birhil təjimi: — (1) «mənmu, qerindaxlirim, hizmətkarlimmu ularoqa pul wə axlik ətnə berip turuwatimiz» yaki: — (2) «mənmu, qerindaxlirim, hizmətkarlimmu ularoqa pul wə axlik ətnə berip turayli». Nəhəmiyaning harakteri bək sehiy boləqəqka, bəkim əsümsiz ətnə-qərzni kəp bərgən boluxi mumkin idi. Uning üstigə, qerindaxlaroqa ətnə berip əsüm elix Musa pəyoqəmbərgə nazil qilinəqiniqə hilaplik («Mis.» 22:25, «Pənd.» 15:5). Xunga bu ikkinqi hil təjimini toqra əməs, dəp qaraymiz. **«mundak əsüm elixtin waz keqəyli!»** — yaki «muxundak qərzgə rəni elixtin waz keqəyli!».

dedim.□

¹² Ular: — Kayturup berimiz, əmdi ulardin heq əsüm almaymiz; sili nemə desilə, biz xundak qilimiz, deyixti. Mən kaħinlarni qakirtip kelip, ularni bu wədə boyiqə xundak ijra qilixka kəsəm iqküzdüm. □ ¹³ Mən tonumning pexini kəkıp turup: — Kim muxu wədini ada qilmisa, Huda xu yol bilən uning özini öz öyidin wə mal-mülkidin məħrum kilip kəkıwətsun! Xu yol bilən uning həmmə nemisi qurukdilip qaloquqə kəkıwetilsun! — dedim. Pütkül jamaət birdək: «Amin!» deyixti həm Pərwərdigarəqa Həmdusana okuxti. Andin kəpquilik xu wədisi boyiqə deginidək qilixti.

Pak-diyənətlik wə addiy-sadda Nəhəmiya

¹⁴ Xuningdək, Yəħudiyə zeminida ularəqa waliy boluxka tikləngən kündin buyan, yəni padıxah Artaxxatning yigirminqi yilidin ottuz ikkinqi

□ **5:11 «...bügün ularning etizlrini, üzümzarlik, zəytunzarlik wə öylirini kayturup beringlar...»** — muxu etiz qatarlik mülüklər əslidə qərz-ətnilərgə «rənə» süpitidə qoyuləqan bolup, qərz igiliri ularni tartıwaləqan bolsa kerək. **«pul, axlik...wə yengi zəytun maylirining əsümini»** — ıbraniy tilida «pul, axlik, ...wə yengi zəytun maylirining yüzdin biri» yaki «əsümi bir pirsənt» — qandak tərijimə qilinixtin kət'iyənəzər, muxu səzlər qoqum əsümning özini kərsitixi kerək. □ **5:12 «Mən kaħinlarni qakirtip kelip, ularni ... xundak ijra qilixka kəsəm iqküzdüm»** — kaħinlar əslidə qərz igiliri əməs; ularning məs'uliyiti baxqılarning xu wədisini ada qilixioqa nazarətqilik qilixtin ibarət idi. Əslidə kaħinlar əsüm berix toqruqluk muqəddəs qanun-bəlgilimilərni bilixi kerək idi, xundakla bundak wəziyətke yol qoymasliqi kerək idi.

yilioiqə boləqan on ikki yil iqidə nə mən, nə mening uruq-tuoqanlirim waliylik nenini heq yemiduk. ¹⁵ Məndin ilgiri waliy boləqanlar həlkəqə eoqirqilik selip, ulardin *kündilik* axlik, məy-xarab wə xuningdək kirik xəkəl kümüx elip kəlgənikən; hətta ularning hizmətkarlırimu həlkning üstidin hokukwazlik kilip kəlgənikən. Ləkin mən Hudadin kərkidioqinim üqün undak qilmidim. □ ¹⁶ Mən dərwəkə sepilning quruluxiqla berilgəqkə, biz hətta birər etiznimu setiwalmiduk; mening barlik hizmətkarlırimmu quruluxta ixləxkə xu yərgə yioqilatti. ¹⁷ Ətrapimizdiki yat əllərdin bizning yenimizəqə kəlgənlərdin bələk, mening bilən bir dastihanda oqiza yəydiəqanlar Yəhudiylar wə əməldarlərdin bir yüz əllik kixi idi. ¹⁸ Hərküni bir kala, hillanoqan altə koy təyyarlinatti, yənə manga bəzi uqar quxlar təyyarlinatti; hər on күndə bir kətim hərhil mol məy-xarab bilən təminlinətti. Xundak bolsimu mən yənəla «waliy neni»ni tələp qilmidim; qünki quruluX Ixi həlkning üstidiki eoqir yük idi.

¹⁹ — Aq Hudayim, mən muxu həlk üqün qiloqan barlik iximni yad ətkəysən, manga xapaət kərsətkəysən!. ■

6

□ **5:15** «*kirik xəkəl kümüx*» — «xəkəl» eoqirlik miqdari, bir xəkəl kümüx bolsa bəlkim 11.4 gram idi. Muxu yərdə «*kirik xəkəl*» bəlkim hərküni həlkətin aloqan pulni kərsitixi mumkin.

■ **5:19** Nəh. 13:22

Sanballatning quruluşqa toşkunluq qilix suyikəsti

¹ Xundak boldiki, Sanballat, Tobiya, ərəb boləqan Gəxəm wə düxmənlirimizning qaloqan qismi mening sepilni yengiwaxtin ongxap qikqanlikimni, sepilning əmdi bəsüklirining qalmioqanlikini anglap (lekin u qaoqda mən tehi sepil kowuqlirining qanatlrini ornatiqoqanidim), ² Sanballat bilən Gəxəm manga: — Kəlsila, biz Ono tüzlenglikidiki Kəfirim kəntidə kəruşəyli! — dəp adəm əwətiptu. Əməliyəttə ular manga kəst qilməkqi ikən. □ ³ Xunglaxka mən əlqilərnə əwətip: — Mən uluq bir ix bilən xuqulliniwatqanlikimdin silər tərəpkə qüxməymən. Mən qandakmu silərnəng kəxinglarəqa barimən dəp, ixni taxlap uni tohtitip koyay? — dedim.

⁴ Ular uda tət kətim muxu tərəkidə adəm əwətti, mən hər kətim xundak jawap bərdim.

⁵ Andin Sanballat bəxinqi kətim xu tərəkidə öz hizmətkariqə pəqətlənmigən hətni kəliqə tutkuzup əwətiptu.

⁶ Həttə: «Hərəkəysi əllər arisida mundak bir gəp tarkilip yüridu, wə Gəxəmmu xundak dəydu: — Sən wə Yəhədalar birgə isyan kətürməkqi ikənsilər; xunga sən sepilnimu yengiwaxtin ongxaxka kirixipsən; eytixlarəqa qariqəanda sən özüngni ularəqa padixah qilməkqikənsən. □ ⁷ Sən yənə Yerusalemda özüng toqruqluq: «Mana, Yəhudiyədə özimizning bir padixahimiz

□ **6:2 «Kəfirim kəntidə»** — yaki «kəntlərnəng biridə». □ **6:6 «Gəxəm»** — ibraniy tilida muxu yərdə «Gaxmu» — Gəxəmnəng yənə bir xəkli.

bar!» dəp jar selip təxwiq kılıxqa birnəqqə pəyoğəmbər koyupsən. Əmdi bu gəplər sözsiz padixahning kulikioğa yetip bayan kılınıdu. Xunga, kəlgin, biz birliktə məslihətlixiwalayli» deyilgənikən.

⁸ Mən uningğa: «Sən eytkən ixlar heqqaqan kılinoğan əməs; bular bəlki öz kənglüngdin oydurop qıkaroğining, halas» dəp jawap kayturdum. ⁹ Əməliyəttə, ular: «Muxundaq kilsaq ularning kəli maqduresizlinip, quruluş xı ada kılınmay qalidu!» dəp oylap bizni qorqatmaqçı idi.

— «Əmdi mening qolumni ixta tehımu küqləndürgəysən!».

Yaloğan pəyoğəmbər Xəmayaning təhdit selixi

¹⁰ Məhətabəlning nəwrısı, Delayaning oqlı Xəmaya özini öz öyigə qamiwaloğanıdı; mən uning öyigə kəlsəm u: — Biz Hudaning öyidə, ibadəthanining iqidə kərxəyli wə ibadəthanining dərwaza qanatlırını etip koyaylı; qünki ular seni öltürgili kelidu; xübhisizki, keqisi kelip seni öltürməkçı boldi! — dedi.□

¹¹ Mən: — Manga ohxax bir adəm qandaqmu keqip kətsun? Məndək bir adəm jenimni kutkuzimən dəp qandaqmu ibadəthanioğa kiriwaloğudəkmən? Mən hərgiz u yərgə kiriwal-maymən! — dəp jawap bərdim. ¹² Qünki

□ **6:10** «Xəmaya özini öz öyigə qamiwaloğanıdı — özini qamiwelixning səwəbi enik əməs; «rəsimiy napak» boləlanlıqı yaki kəsəm iqqənliki səwəb boləlan boluxı mumkin.

mən qarışam, uning Huda tərpidin əwətilgən əməs, bəlki Tobiya bilən Sanballat tərpidin setiwelinip, manga zeyan yətküzməkqi bolup bu bexarət bərgənlikigə közüm yətti. ¹³ Uni setiwelixediki məxsət, meni kərkütup, xularning deginidək kıləuzup gunah kılduruxtin ibarət idi. Xundak kıləan bolsam, namimni buləlap meni qarilaxka xikayət kılalaydioğan bolatti.□

¹⁴ — «Ah Huda, Tobiya bilən Sanballatni esingda tutup, ularning kıləanlirioğa yarixa öz bexioğa yanduroqaysən, xundakla meni kərkətməkqi boləan ayal pəyoqəmbər Noadiya bilən baxka pəyoqəmbərlərninimu kıləanlirini öz bexioğa yanduroqaysən!».

Qayta ongxaxning tamamlinixi

¹⁵ Elul eyining yigirmə bəxinqi küni sepil pütüti, pütün quruluşka əllik ikki kün waqit kətti. ¹⁶ Xundak boldiki, düxmənlirimiz buningdin həwər tapti wə ətrapimizdiki barliq əllər kərkup ketixiti; öz nəziridə həywiti bək qüxüp kətti wə bu *quruluşni* Hudayimizning Əzi elip barəan ix ikənlikini bilip yətti. ¹⁷ Xu künlərdə Yəhüdiyədiki mətiwərlər Tobiyaoğa nuroqun hət

□ **6:13 «Xundak kıləan bolsam, namimni buləlap meni qarilaxka xikayət kılalaydioğan bolatti»** — Sanballat wə Tobiyaning bu əqli heli hıylə-mikirlik idi. Nəhəmiya kaşin əməs; xunga (1) u ibadəthaniəğa napak həlda yaki ehtiyatsızlıq bilən kirsə gunah ötküzüxi mumkin idi; (2) «mukəddəs jay»ning əzigə kirgən bolsa gunahı tehimu eəpir bolatti; kaysila əhwalda bolsun öz həlki aldidiki nam-abruyi qüxkən bolatti wə xuning tüpəylidin quruluş ixi tohtitiloğan bolatti.

yazdi, Tobiyamu ularoʻa jawabən daim hət yezip turdi. ¹⁸ Qünki Yəhədiyədə Tobiyaoʻa baʻqlinip kəlip, kəsəm iqkən nuroʻun kixilər bar idi; qünki u Arahning oʻqli, Xekaniyaning küyʻoʻqli idi, həmdə uning oʻqli Yohanan Bərəkianing oʻqli Məxullamning kizini hotunluqqa aloqanidi. ¹⁹ Xuningdək ular yənə mening aldimda pat-pat Tobiyaning yahxi ixlirini tiloʻa elip qoyuxatti həm mening gəplirimnimu uningəʻa yətküzüp turuxatti; Tobiya bolsa manga pat-pat təhdit selip hət yezip turatti.

7

Ҳанани билән Ҳананиyaning birliktə baxқuruxқa қoyuluxi

¹ Sepil ongxilip bolup, mən dərwazilarni ornitip, dərwaziwənlərnə, oʻqəzəlkəxlərnə wə Lawiylarni bekitip təyinligəndin keyin xundak boldiki, ² Mən inim Ҳанани билən кəл'ə sərdari Ҳананиyani Yerusalemni baxқuruxқa қoydum; qünki Ҳананиya ixənқlik adəm bolup, Hudadin қorқuxta kəp adəmlərdin exip ketətti. □ ³ Mən ularoʻa: — Kün

□ **7:2 «inim Ҳанан»** — Nəhəmiyaning inisi 1:2, 3də tiloʻa elinidu. **«Mən inim Ҳанани билən ... Ҳананиyani Yerusalemni baxқuruxқa қoydum»** — Yerusalemni baxқuruxқa adəmlərnə қoyux, Nəhəmiyaning Artahxaxtaning yenioʻa қaytmaqçi ikənlikini kərsitixi mumkin (2:6ni kərüng). **«Ҳананиya ixənқlik adəm bolup...»** — ibraniy tilida «u ixənқlik adəm bolup...». Bəzi alimlar «u» Ҳананиni kərsitidu, dəp қaraydu.

issioquqə Yerusalemləning qowuqliri eqilmisun; qowuqlarning qanatlıri etilgəndə, baldaqlar taqaloqan waqitlıridimu dərwaziwənlər yenida turup kəzət qilisun; xuningdək Yerusalemda turuwatqanlardın qarawullar kəzət nəwətlirigə qoyulup bekitilsun; hər bir adəm özining bir kəzitiğə məs'ul bolsun, xundakla hər birining kəziti öz öyining udulida bolsun, dəp tapilidim.

□ ⁴ Xəhər qong həm kəngri bolqini bilən aqalə az, öylər tehi selinmioqanidi.

Birinqi ketim qaytip kəlgən Yəhudiylar •••
«Əzra» 2:1-35ni kəring

⁵ Hodayim kənglümgə mətiwərlər, əməldarlar wə həlqning hər birini nəsəbnamisi boyiqə royhətkə elixka ularni yiqix niyitini saldi. Mən awwal birinqi ketim qaytip kəlgən adəmləning nəsəbnamisini taptim, uningda mundak pütülgənidi: —

⁶ Təwəndikilər Yəhədiyə əlkisidikilərdin, əsli Babil padixahı Nebokədnəsar təripidin sürgün

□ **7:3 «dərwaziwənlər yenida turup kəzət qilisun»** — ibraniy tilida «ular yenida turup kəzət qilisun». **«xuningdək Yerusalemda turuwatqanlardın qarawullar kəzət nəwətlirigə qoyulup bekitilsun; hər bir adəm özining bir kəzitiğə məs'ul bolsun, xundakla hər birining kəziti öz öyining udulida bolsun, dəp tapilidim»** — baxqa birhil tərjimisi: «xuningdək Yerusalemləning qowuqliri qux waqtida oquq turmisun; qowuqlar etilgəndə, baldaqliri taqaloqinida dərwaziwənlər yenida turup kəzət qilisun; Yerusalemda turuwatqanlardın qarawullar elinip, kəzət nəwətlirigə qoyup bekitilsun; bəzilər alaħidə nəwəttiki kəzəttə tursun, bəzilər öz öyining udulida kəzəttə tursun». Yənə baxqa birnəqqə hil tərjimiliri uqrixi mumkin.

qilinoqanlardin, Yerusalem wə Yəhudiyəgə qikip, hər biri öz xəhirlirigə kətti: —□ ■

⁷ Ular Zərubbabəl, Yəxua, Nəhəmiya, Azariya, Raamiya, Nahamani, Mordikay, Bilxan, Mispərət, Bigway, Nəhum wə Baanaqlar billə qaytip kəldi. Əmdi İsrail həlqining iqidiki ərkəklərnin sani təwəndikiqə: —

⁸ Paroxning əwladliri ikki ming bir yüz yətmix ikki kixi; ⁹ Xəfatiyaning əwladliri üç yüz yətmix ikki kixi; ¹⁰ Arahning əwladliri altə yüz yətmix bəx kixi; ¹¹ Paqat-Moabning əwladliri, yəni Yəxua bilən Yoabning əwladliri ikki ming səkkiz yüz on səkkiz kixi; ¹² Elamning əwladliri bir ming ikki yüz əllik tət kixi; ¹³ Zattuning əwladliri səkkiz yüz qirik bəx kixi; ¹⁴ Zakkayning əwladliri yəttə yüz atmix kixi; ¹⁵ Binnuiyning əwladliri altə yüz qirik səkkiz kixi; ¹⁶ Bibayning əwladliri altə yüz yigirmə səkkiz kixi; ¹⁷ Azgadning əwladliri ikki ming üç yüz yigirmə ikki kixi;

□ **7:6 «Təwəndikilər... əsli Babil padixahı Nebəqadnəsar tərpidin sürgün qilinoqanlardin...»** — bu tizimlik bilən «Əzra» 2-babtiki tizimlik otturisida adəmlərnin isimliri, sani wə tizimlik tərpidə bəzidə azraq pərqlər bar. Bu pərqlər ikki tizimlikning həqiqət ikənlikigə təhimu ispat beridu. İkkinqi tizimlikni Yerusalemda, birinqi tizimlikni Babilda qiloqan boluxi mumkin. İkkinqi tizimlik ahirida Yerusalemqə yetip kelip olturaqlaxqanlarni kərsitidu; birinqi tizimlikte hatiriləngən bəziliri xübhəsizki, keyin niyitidin eynip, Yerusalemqə bar-may qaloqan yaki baroqandin keyin, yənə Babiloqə qaytip kətkənidi; xundaqla Yerusalemqə qaytix yolida əlgənlər boluximu mumkin. Əslidiki tizimlikkə hatirilənmigən bolsimu, ləkin keyin Yerusalemqə barimən dəp «qaytix»qə qatnaxqanlarmu bar bolsa kerək; ular ikkinqi tizimlikkə hatiriləngən. ■ **7:6**
Əzra 2

18 Adonikamning əwladliri altə yüz atmix yəttə kixi; 19 Bigwayning əwladliri ikki ming atmix yəttə kixi; 20 Adinning əwladliri altə yüz əllik bəx kixi; 21 Həzəkiyaning jəmətidin boləqan Aterning əwladliri tokşan səkkiz kixi; 22 Haxumning əwladliri üq yüz yigirmə səkkiz kixi; 23 Bizayning əwladliri üq yüz yigirmə tət kixi; 24 Hərifning əwladliri bir yüz on ikki kixi; □ 25 Gibeonning əwladliri tokşan bəx kixi; □ 26 Bəyt-Ləhəmlilər bilən Nitofalilər jəmiy bir yüz səksən səkkiz kixi; 27 Anatotluqlar bir yüz yigirmə səkkiz kixi; 28 Bəyt-Azmawətlilər kırıq ikki kixi. 29 Kiriət-yearimliklər, Kəfirahliklər wə Bəərotluqlar bolup jəmiy yəttə yüz kırıq üq kixi; 30 Ramahliklər bilən Gebalilər jəmiy altə yüz yigirmə bir kixi; 31 Mikmaxliklər bir yüz yigirmə ikki kixi; 32 Bəyt-Əllilər bilən ayililər jəmiy bir yüz yigirmə üq kixi; 33 ikkinçi bir Nebodikilər əllik ikki kixi; 34 ikkinçi bir Elamning əwladliri bir ming ikki yüz əllik tət kixi; 35 Hərimning əwladliri üq yüz yigirmə kixi; 36 Yeriholuklar üq yüz kırıq bəx kixi; 37 Lod, Hədid wə Ononing əwladliri jəmiy yəttə yüz yigirmə bir kixi; □ 38 Sinaahning əwladliri üq ming tokşuz yüz ottuz kixi.

Qaytip kəlgən kahinlar wə Lawiylar •••
«Əzra» 2:36-42ni kəring

□ 7:24 «Hərif» — «Əzra» 2:18də «Yoraş». □ 7:25 «Gibeon» — «Əzra» 2:20də «Gibbar». □ 7:37 «Lod, Hədid wə Ononing əwladliri...» — yaki «Lodluqlar, Hədidliklər wə Onoluklar...».

³⁹ Kaşınların sanı təwəndikiqə: — Yəxua jəmətidiki Yədayanın əvladlırı tokkuz yüz yətmix üq kixi; ⁴⁰ Immərnin əvladlırı bir ming əllik ikki kixi; ⁴¹ Paxhurning əvladlırı bir ming ikki yüz kırık yəttə kixi; ⁴² Hərimnin əvladlırı bir ming on yəttə kixi.

⁴³ Lawıyların sanı təwəndikiqə: — Hodwahnın əvladlıridin, yəni Yəxua bilən Kadmiyəlnin əvladlırı yətmix tət kixi. □

⁴⁴ Oşəzəlkəxlərdin: — Asafnın əvladlırı bir yüz kırık səkkiz kixi.

⁴⁵ Dərwaziwənlərnin nəslidin: — Xallumnın əvladlırı, Aternin əvladlırı, Talmonnın əvladlırı, Akkubnın əvladlırı, Hatitanın əvladlırı bilən Xobaynın əvladlırı jəmiy bir yüz ottuz səkkiz kixi.

Qaytip kəlgən muqəddəs jay wə xah jəmətidiki hizmətkarlar ••• «Əzra» 2:43-58ni kəring

⁴⁶ İbadəthana hizmətkarlırı təwəndikiqə: — Zihanın əvladlırı, Hasufanın əvladlırı, Tabbəotnın əvladlırı. □ ⁴⁷ Kirosnın əvladlırı, Siyanın əvladlırı, Padonnın əvladlırı, □ ⁴⁸ Libanahnın əvladlırı, Həgabahnın əvladlırı, Xalmaynın əvladlırı, ⁴⁹ Hənanın əvladlırı, Giddəlnin əvladlırı, Gəhərnin

□ **7:43 «Hodwah»** — «Əzra» 2:40də «Hodawiya». □ **7:46 «İbadəthana hizmətkarlırı»** — İbraniy tilidə «Nətinilər». Mənişi bəlkim «beoşxlanoşanlar». Ularnın əjdadlırı bəlkim «Gibeonluqlar» idi. «Yəxua» 9:27ni wə «1Tar.» 9:2ni kəring.

□ **7:47 «Siya»** — «Əzra» 2:47də «Siyaha».

əwladliri, ⁵⁰ Reayahning əwladliri, Rəzinning əwladliri, Nikodaning əwladliri, ⁵¹ Gazzamning əwladliri, Uzzaning əwladliri, Pasiyaning əwladliri, ⁵² Bisayning əwladliri, Məunimning əwladliri, Nəfussəsimning əwladliri, □ ⁵³ Bakkukning əwladliri, Hakufaning əwladliri, Harhurning əwladliri, ⁵⁴ Bazlitning əwladliri, Məhidaning əwladliri, Harxaning əwladliri, □ ⁵⁵ Barkosning əwladliri, Siseraning əwladliri, Temahning əwladliri, ⁵⁶ Nəziyaning əwladliri bilən Hatifaning əwladliridin ibarət.

⁵⁷ Sulaymanning hizmətkarlığının əwladlığının sani təwəndikiqə: — Sotayning əwladliri, Sofərətning əwladliri, Peridaning əwladliri, □ ⁵⁸ Yaalaning əwladliri, Darkonning əwladliri, Giddəlning əwladliri, ⁵⁹ Xəfətiyaning əwladliri, Hattilning əwladliri, Pokərət-Həzzibaimning əwladliri bilən Amonning əwladliridin ibarət. □ ⁶⁰ İbadəthana hizmətkarlığı wə Sulaymanning hizmətkarı bolğanların əwladliri jəmiy üq yüz toqsan ikki kixi.

Kelip qıqıxi naenik kixilər ••• «Əzra» 2:59-63

⁶¹ Təwəndiki kixilər Təl-Melah, Təl-Harxa, Kerub, Addon, İmmərdin kəlgən bolsimu, ləkin ular əzrlirining ata jəmətining yaki nəsəbining İsrail adimi ikənlikini ispatlap bərəlmidi.

⁶² Bular Delayaning əwladliri, Tobiyaning

□ **7:52 «Nəfussəsim»** — «Əzra» 2:50də «Nəfussim». □ **7:54 «Bazlit»** — yaki «Bazlut» «Əzra» 2:52. □ **7:57 «Perida»** — yaki «Peruda» «Əzra» 2:55. □ **7:59 «Amon»** — yaki «Ami» «Əzra» 2:57.

əwladliri wə Nikodaning əwladliri bolup, jəmiy altə yüz kirik ikki kixi; ⁶³ Kaħinlardin Habayaning əwladliri, kozning əwladliri bilən Barzillayning əwladliri bar idi; Barzillay Gileadlık Barzillayning bir kizini aləaqqa ularning eti bilən ataləanidi. □ ⁶⁴ Bular jəmətining nəsəbnəmisini izdəp tapalmidi; xunga ular «napak» hesablinip kaħinliktin qalduruldi. ⁶⁵ Waliy ularəa: — Urim wə tummimni kətürgüqi kaħin arimizda hizməttə boləuqə «əng mukəddəs yiməklilər»gə eoiz təgküzməysilər, dedi.□

Qaytip kəlgüqilərnin omumiy sani •••
«Əzra» 2:64-67nimu kərünq

⁶⁶ Pütün jamaət jəmiy kirik ikki ming üq yüz atmix kixi; □ ⁶⁷⁻⁶⁸ Buningdin baxka ularning yənə yəttə ming üq yüz ottuz yəttə kul-dediki bar idi; yənə ikki yüz kirik bəx ər-ayal oqəzəlqisi bar idi. Ularning yəttə yüz ottuz altə eti, ikki yüz kirik

□ **7:63 «Kozning əwladliri»** — yaki «Həkkozning əwladliri».

□ **7:65 «Waliy»** — ibraniy tilidiki «Tirxata», əslidə Pars tili bolup, mənsi bəlkim «janabliri». **«urim wə tummim»** — aləhidə birhil taxlar. U kaħin kiygən «əfod»ning yanquqida (qoxenda) turidu. Bu taxlar arqilik Israil həlki Hudadin yol sorisa bolatti. «Mis.» 28:28-30ni kərünq. «urim wə tummimni kətürgüqi kaħin arimizda hizməttə boləuqə» — mənsi bəlkim: (1) urim wə tummim Babilda sürgün boləan waqtida yəqap kətəkən boluxi mumkin; (2) tepiləqini bilən ularəa təbir berip mənsini qüxəndüridiəan kaħin tehi qıqmidi. □ **7:66 «kirik ikki ming üq yüz atmix kixi»** — bu «Əzra» 2:64diki sanoəa ohxax; xübhışizki, bu Yerusaleməə yetip kelip, Babiləə qaytmay, Yəhüdiyədə həkikiy olturaqlaxkanlarning sanidur.

bəx keqiri, ⁶⁹ töt yüz ottuz bəx tögisi wə altə ming yəttə yüz yigirmə exiki bar idi.

Ibadəthana üqün təqdim qilinoqan sowoqatlar

••• «Əzra» 70-68:2nimu kərüng

⁷⁰ Jəmət kattiwaxliridin bəziliri *ibadəthana* quruluşu üqün hədiyələrini təqdim qildi; waliy həzinigə ming darik altun, əllik das wə bəx yüz ottuz qur kaşin toni təqdim qildi; □ ⁷¹ jəmət kattiwaxliridin bəziliri quruluş həzinisigə yigirmə ming darik altun, ikki ming ikki yüz mina kümüx; □ ⁷² həlkning qaloqini yigirmə ming darik altun, ikki ming ikki yüz mina kümüx, atmix yəttə qur kaşin tonini təqdim qildi. ⁷³ Xuningdin keyin kaşinlar, Lawiyalar, dərwezawənlər, oqəzəlkəxlər wə bir qisim həlk qoxulup, ibadəthana hizmətkarliri, xundaqla qaloqan İsrail həlkning həmmisi öz xəhərlirigə

□ **7:70** «**darik**» — (yaki «drahma») — muxu yərdə Pars imperiyəsidi birhil altun tənggə, bir darikning eqirliki 0.4-0.5 gram boluxi mumkin; muxu yərdə bu daslarning kimmiti 0.4-0.5 kilogram altunoqa barawər idi. □ **7:71** «**mina**» — birhil kümüx tənggə, 60 xəkəlgə yaki «talant»tin atmixtin birigə barawər idi. Muxu yərdə kümüxning jəmiy eqirliki bəlkim 800-1200 kilogramqə idi.

makanlaxti.□

8

Təwratxunas Əzraning Təwrat-kanun kitabini oqup berixi

¹ Yəttinçi ayğa kəlgəndə, Israillarning həmmisi öz xəhərlirigə kelip orunlixip boldi. Bu qaoqda pütün halayiq huddi bir adəmdək bolup «Su qowuqi» aldidiki məydanəya yioqilip, təwratxunas Əzradin Pərwərdigarning Musaning wastisi bilən Israiləya tapilioqan Təwrat-kanun kitabini kəltürüxni tələp kildi. ² Yəttinçi ayning birinçi küni kaşin Əzra Təwrat-kanun kitabini jamaətkə, yəni ər-ayallar, xundakla anglap qüxinələydioqan

□ **7:73** «Xuningdin keyin kaşinlar, Lawiylar, dərwaziwənlər, oqəzəlkəxlər... xundakla qaloqan Israil həkining həmmisi öz xəhərlirigə makanlaxti» — bu ayətning mənisi bəlkim: (1) kaşinlar, Lawiylar qatarliqlar əzigə yengiwaxtin təksim qilinoqan xəhərliridə makan tutti, yaki Yerusalemdiki hizməttə bolux üçün Yerusalemoqə yeqin boləqan, xundakla ularəya təksim qilinoqan xəhərlərdə makanlaxti; (2) Lawiylardin baxqa Israillar, yəni on ikki kəbilidin kaytip kəlgənlər **əslidə** əzigə has xəhərlirigə makanlaxti yaki yengiwaxtin ularəya təksim qilinoqan xəhərlərdə makanlaxti. Kəp xəhər-yezilar wəyran boləqəqə, yaki yat əllərnin igidarqiliki astida boləqəqə, bəlkim hərhil imkaniyət təng boluxi mumkin idi.

barlik kixilarning aldiqə elip qikti; □ ³ «Su qowuki»ning aldidiki məydanda, ətigəndin qüxkiqə, ər-ayallarqə, xundakla anglap qüxinələydiqan kixilərgə oqup bərdi. Pütkül jamaətning kulaklıri Təwrat-kanun kitabidiki sözlərdə idi. ⁴ Təwratxunas Əzra məhsus muxu ixka hazirlanoqan yaqraq munbərgə qikip turdi; uning ong tərpidə turoqini Mattitiya, Xema, Anayah, Uriya, Hilkıya bilən Maaseyahlar idi; sol tərpidə turoqini Pidaya, Mixael, Malkiya, Haxom, Haxbaddana, Zəkəriya bilən Məxullam idi. ⁵ Əzra pütkül halayikning kəz aldida kitabni aqti, qünki u pütün halayiktin egizdə turatti; u kitabni aqkanda, barlik halayik ornidin kopti. ⁶ Əzra uluq Huda bolqan Pərwərdigarqə mədhıyelər okuwidi, barlik halayik kollirini kətürüp jawabən: «Amin! Amin!» deyixti; andin tizlinip, pixanisini yərgə yekip, Pərwərdigarqə səjdə kildi. ⁷ Andin keyin Lawiylardin Yəxuya, Bani, Xərəbiya, Yamin, Akkub, Xabbitay, Hodiya, Maaseyah, Kelita, Azariya, Yozabad, Hənan wə Pelayalar halayikqa Təwrat kanunini qüxəndürdi; jamaət ərə turatti. ⁸ Ular jamaətkə kitabtin Hudaning Təwrat-kanunini jaranglik oqup bərdi wə oquloqanni qüxiniwelixi üqün uning mənisi wə əhmiyiti

□ **8:2 «yəttinqi ayniq birinqi küni»** — bu kün «kanaylar qelix həyti» idi. Adəttə xü həyt üqün barlik həlkning Yerusalemoqə yioqilixining zərürıyiti bolmaytti; lekin yəttinqi ayniq oninqi künidiki «kafarət küni» wə keyinki «kəpilər həyti»da (14-21-küni) yioqilixi muqəddəs kanunda tələp kılinoqanidi.

toʻqrisida enik təbir bərdi.□

⁹ Waliy Nəhəmiya bilən təwratxunas kaħin Əzra wə həlkkə qanunning mənisini oğitidioqan Lawiylar pütkül jamaətkə: — Bügün Hudayinglar boləqan Pərwərdigarəqə ataloqan muqəddəs kündür, yioqə-zar qilmanglar! — dedi. Qünki halayiqning həmmisi Təwrat qanunidiki sözlərnı anglap yioqə-zar kilip ketixkənidi. ¹⁰ Andin *Nəhəmiya* ularəqə: — Silər berip nazu-nemətlərnı yəp, xərbətlərnı iqinglar, əzigə *yimək-iqmək* təyyarliyalmioqanlarəqə yemək-iqmək bəlüp beringlar; qünki bügün Rəbbimizgə ataloqan muqəddəs bir kündür. Oqəmkin bolmanglar; qünki Pərwərdigarning xadliqi silərnıng küqünqlardür, dedi. ¹¹ Lawiylarmu: — Bügün muqəddəs kün boləqəqə, tinqlininglar, oqəmkin bolmanglar! — dəp jamaətnı tinqlandürdi. ¹² Jamaət qaytip berip, yəp-iqixti, baxqilarəqimu *yimək-iqmək* üləxtürüp bərdi, xad-huramlıqəqə qəmdi; qünki ular berilgən təlim sözlirini qüxəngənidi.

«Kəpilər həyti» otküzüx

¹³ Ətisi halayiq iqidiki kəbilə kattiwaxliri, kaħinlar wə Lawiylar təwratxunas Əzraning yenioqə yioqilip, Təwrat qanunidiki sözlərnı teħimu qüxinip pəm-parasətkə erixməqqi boldi.

□ 8:8 «Ular ... kitabtin Hudaning Təwrat-qanunini jaranglik oqup ... qüxinowelixi üqün uning mənisi wə əħmiyiti toʻqrisida enik təbir bərdi» — bu qüxəndürüx jəryani, xübhısizki, aramiy tiliəqə wə bəlkim baxqə birnəqəqə tillarəqə tərijimə qilixnimu əz iqigə aloqan.

14 Ular Təwrat qanunida Pərwərdigar Musaning wastisi bilən Israillaroqa yəttinqi aydiki heyтта kəpilərdə turuxi kerəkliki pütülgənlikini ukti, ■ 15 xundaqla əzliri turuwatqan barlıq xəhərlərdə wə Yerusalemda: «Silər taşqa qikip, zəytun xehi bilən yawa zəytun xahlirini, hadas əjmə xahlirini, horma dərəhlirining xahlirini wə yopurmaqliri baraqsan dərəh xahlirini əkilip, Təwratta yeziloqinidək kəpilərnı yasanglar» degənlikini tarkitip jarkalaxni buyruoqanlikini ukti. □ 16 Xuning bilən halayiq qikip xah əkilip əzliri üqün, hər biri öylirining əgziliridə, həylilirida, Hudaning öyidiki həylilarda, «Su qowuqi»ning qong məydanida wə «Əfrim dər wazisi»ning qong məydanida kəpilərnı yasap tikti. 17 Sürgünlüktin kaytip kəlgən pütkül jamaət kəpilərnı yasap tikti wə xundaqla kəpilərgə jaylaxti; Nunning ooqli Yəxuaning künliridin tartip xu küngiqə Israillar undaq kilip baqmioqanidi. Həmməylən kattiq huxal boluxti. 18 Birinqi kündin ahirki küngiqə Əzra hər küni Hudaning Təwrat-qanun kitabini oqudi. Ular yəttə kün heyttə ötküzdi; səkkizinqi küni bəlgilimə boyiqə təntənilik ibadət yiqilixi ötküzüldi.

■ 8:14 Mis. 23:16; Law. 23:34; Qel. 29:12-39; Qan. 16:13, 14, 15 □ 8:15 «...Təwratta yeziloqinidək kəpilərnı yasanglar» degənlikini tarkitip jarkalaxni buyruoqanlikini ukti» — bəlgilimə «Law.» 23:34-44, «Qan.» 16:13-17ni kəring.

9

Həlkəning roza tutup gunahini tonuxi

¹ Xu ayning yigirmə tətinqi küni Israillar roza tutup, boz kiyip, üsti-bexioğa topa qaçqan halda yiqildi; ² Israil nəsli əzlrini barlıq yat taipilərdin ayrip çikti, andin ərə turup əzlrining gunahlarını wə ata-bowilirining ötküzgən kəbiqliklirini etirap kildi. ³ Ular xu künninq tətinq biridə öz yeridə turup əzlrining Hudasi boləqan Pərwərdigarning Təwrat-kanun kitabini okudi; künninq yənə tətinq biridə əzlrining gunahlarını tonudi wə Hudasi boləqan Pərwərdigarəğa səjdə kildi. ⁴ Lawiylardin Yəxua, Bani, Kadmiyə, Xəbaniya, Bunni, Xərəbiya, Bani wə Kenanilar pələmpəylərdə turup əzlrining Hudasi boləqan Pərwərdigarəğa ünlük awaz bilən nida kildi. □

Həmdusana wə dua

⁵ Lawiy Yəxua, Kadmiyə, Bani, Həxabaniya, Xərəbiya, Hodiya, Xəbaniya wə Pitahiyalar: «Ornunglardin kəpup Hudayinglar boləqan Pərwərdigarəğa əbədil'əbədçiqə təxəkkür-mədhiyə kəyturunqlar» — dedi wə mundak *dua-həmdusana ukudi*: —

«*I Huda*, insanlar Seninq xanu-xəwkətlik naminqni uluqlisun! Bərək, barlıq təxəkkür-mədhiyələr naminqə yetixməydu! ⁶ Sən, pəkət

□ 9:4 «**Lawiylardin Yəxua, Bani, Kadmiyə, Xəbaniya, Bunni, Xərəbiya, Bani wə Kenanilar pələmpəylərdə turup,...**» — yaki «Yəxua, Bani, ... wə Kenanilar Lawiylarning pələmpiyidə turup,...».

Sənla Pərwərdigardursən; asmanlarni, asmanlarning asminini wə ularning barlıq qoxunlirini, yər wə yər üstidiki həmmi, dengizlar wə ular içidiki həmmi yaratquqidursən; Sən bularning həmmisigə həyatlik bərgüqisən, asmanlarning barlıq qoxunliri Sanga səjdə qılquqidur.

□ ■ ⁷ Sən bərhək Pərwərdigar Hudadursən, Sən Abramni talliding, uni Kaldiyəning Ur xəhiridin elip qıqting, uningə İbrahim degən namni ata kılding. □ ■ ⁸ Sən uning qəlbining Özünggə sadıq-ixənqilik ikənlikini kərüp, uning bilən əhdə tüzüp Qanaaniylarning, Hittiylarning, Amoriylarning, Pərizziyləning, Yəbusiylarning wə Girgaxiylarning zeminini uning əwladlırioğa təqdim kılip berixni wədə kılding; Sən həkkəniy boləanlıqingdin, səzliringni ixka axurdung. ■

⁹ Sən ata-bowilirimizning Misirda jəbir-zulum qekiwatqanlıqingni kərüp, ularning Qızıl dengiz boyidiki nalisioğa kulak salding. ■ ¹⁰ Sən Misirliqlarning ularəğa kəndəq yoqanqilik bilən muamilə qıləanlıqingni bilgingdin keyin Pirəwn, uning barlıq hizmətqiliri wə uning zeminidiki barlıq həlkkə məjizilik alamət wə

□ **9:6 «Sən, pəkət sənla Pərwərdigardursən»** — ibraniy tilida: «Sən, pəkət Sənla i Pərwərdigar, «U»dursən» degən sözlər bilən ipadilidur. Muxu etiqaqıləroğa nisbətən pəkət bir «U» bardur. ■ **9:6** Yar. 1; Zəb. 146:6; Ros. 14:15; 17:24; Wəh. 14:7 □ **9:7 «Sən bərhək Pərwərdigar Hudadursən»** — ibraniy tilida: «Bərhək, i Pərwərdigarhuda, Sən «U»dursən» degən sözlər bilən ipadilidur. 6-ayətnimu kərüng. **«uningə İbrahim degən namni ata kılding»** — «Yar.» 17:1ni kərüng.

■ **9:7** Yar. 11:31, 32; 12:1 ■ **9:8** Yar. 12:7; 13:15; 15:6,18; 17:8; 26:4 ■ **9:9** Mis. 3:7; 14:10

karamətlərnı kərsitip, Əzüng üqün bügüngə kədər saklinip keliwatқан uluq bir nam-xəhrətnı tikliding. ■ **11** Sən yənə *ata-bowilirimiz* aldida dengizni bəlüp, ular dengizning otturisidin kuruq yər üstidin mengip ətti; ularni kooqlap kəlgənlərnı qongkur dengiz tegigə taxlap oqərk kiliwəttinq, huddi juxkunluk dengizə taxlanoqan taxtək oqərk kilding. ■ **12** Sən ularni kündüzi bulut tüwrüki bilən, keqisi ot tüwrüki bilən yetəkliding, bular arkilik ularning mangidiqan yolini yorutup bərdinq. ■ **13** Sən Sinay teqioqə qüxüp, asmanda turup ular bilən səzlixip, ularəqə tooqra həküm, həkikiy ixənqlik qanunlar, yahxi bəlgilimilər wə əmrlərnı ata kilding. ■ **14** Sən ularəqə Əzüngning muqəddəs xabat kününgni tonuttung, kulung Musaning wastisi bilən ularəqə əmrlər, bəlgilimilər wə Təwrat qanunini tapiliding. **15** Sən ularəqə aq qaloqanda yesun dəp asmandin nan, ussiqanda iqsun dəp qoram taxtin su qikirip bərdinq; Sən ularəqə berixkə qolungni kətürüp kəsəm qiləqan əxu zeminni kirip igilənglar, dedinq. ■ **16** Lekin ular, yəni *ata-bowilirimiz* məqrulinip, boyni kattiklik kilip əmrliringgə kulak salmidi. **17** Ular itaət kilixni rət kildi, Sening ularning otturisida yaratқан karamət məjiziliringni yad ətmidi, bəlki boyni kattiklik kildi, asiqlik kilip, kul kilinoqan jayəqə kətməkqi bolup, öz aldiəqə yobaxqi tiklidi. Lekin Sən əpuqan, mehir-xəpəktlik

■ **9:10** Mis. 7; 8; 9; 10; 11; 12; 14 ■ **9:11** Mis. 14:22-31 ■ **9:12**

Mis. 13:21; 14:19; 40:38; Zəb. 105:39 ■ **9:13** Mis. 19:20; 20:1-21

■ **9:15** Mis. 16:14; 17:6; Qəl. 20:9

həm rəhimdil, asan oqəzəplənməydiyən, zor mehir-muhəbbətlik Təngridursən; xunga Sən ularni taxliwətmiding. ■ 18 Ular hətta tehi əzlidirigə bir kuyma mozayni yasap: «Mana bu siləni Misirdin elip qikkən ilah!» degən waktida həm kattik kupurluq kıləninida, ■ 19 Sən tolimu rəhimdil boləlanlıqıng üqün ularni yənila bayawanda taxlap qoymiding; kündüzi bulut tüwrüki ularning üstidin neri kətməy, ularəya yol baxlıdi; keqisi ot tüwrükimu ulardin neri kətməy, ularəya nur berip, mangidiyən yolini kərsətti. ■ 20 Sən Əzüngning mehrıbanə Rohıngni qüxürüp ularəya təlim bərding; Sən ularning yeyixi üqün «manna»ni ayimiding, usuzluqını kandurux üqün suni bərding. ■ 21 Sən ularni bayawanda kirik yil kəmdap kəlding; heqnemisi kəm bolmıdi, kiyimliri konirimıdi, putlirimu ixximıdi. ■ 22 Sən padıxahlıqlar wə taipıləni ularning qolıəya bərding, bularni ularning zeminiəya qəgralar kılip bərding. Xuning bilən ular Sihon padıxahning zeminini, Həxbonning padıxahning zeminini wə Baxan padıxahı Ogning zeminini igilıdi. □ ■ 23 Sən ularning pərzənt-əwladlırını asmandiki yultuzlardək awuttung; Sən ularni ata-bowiliriəya: «Silər bu zeminni igiləxkə uningəya kiringlar» dəp

■ 9:17 Mis. 34:7; Qel. 14:4,18; Zəb. 86:5 ■ 9:18 Mis.

32 ■ 9:19 Mis. 13:22; 40:38 ■ 9:20 Qel. 11:17; Yə. 5:12

■ 9:21 Kan. 2:7; 8:4; 29:5 □ 9:22 «Sihton padıxahning zeminini, Həxbonning padıxahning zeminini...» — yaki

«Sihton padıxahning zeminini, yəni Həxbonning padıxahning zeminini...» ■ 9:22 Qel. 21:21, 33

təkdım kılqan zeminqa baxlap kirding. ■ ²⁴ Ularning əwladliri kirip u zeminni igilidi; Sən u zeminda turuwatqan Qanaan ahalisini ularqa bekindurdung həm zemindiki padixahlarni wə ularning kəbilə-qowmlirini: «Silər ularqa haliqanqə muamilə qilinglar» dəp ularning qoliqə tapxurdung. ■ ²⁵ Ular mustəhkəm xəhərlərnı, munbət yərlərnı ixqal kilip, hərhil esil buyumlarqa toloqan öylərgə, kolap qoyuloqan kuduklarqa, üzümzarlıqlar, zəytunluqlar wə intayin kəp mewilik dərəhlərgə igə boldi; yəp-ıqıp səmrip, Sening zor məhrıbanlıqingdin səyünüxti!

²⁶ Ləkin ular gədənkəxlik kilip Seningdin yüz örüp, Təwrat qanunungni arqisiqə taxlıdi, ularni yeningqə yandurmaq üqün aqağ-guwahlıq yətküzgən pəyoqəmbərliringni öltürüp əxəddiy kupurluq kildi. ■ ²⁷ Xunga Sən ularni jəbir-zulum saloquqilarning qoliqə tapxurdung, dər wəkə ular ularni kıynidi; ular kıynaloqan wakitlirida Sanga yalwuruxqanıdi, Sən asmanlarda turup ularqa kulak salding, zor rəhimdillıqing boyiqə ularqa kutkuzoquqilarnı əwətəttıng, ular bularnı əzgüqilərnıng qolidin kutkuzatti. ■

²⁸ Ləkin ular aramlıqqa erixkəndin keyin yənə Sening aldingda rəzillik qilixka baxlıwıdi, Sən ularni yənə düxmənlirining qoliqə tapxurdung, ular ularning üstidin həkümranlıq kildi; ular yənə Sening aldingda nalə-pəryat

■ 9:23 Yar. 22:17 ■ 9:24 Yə. 1-13 ■ 9:26 1Pad. 18:4; 19:10; 2Tar. 24:20, 21 ■ 9:27 Həq. 2:14-23

kilixiwidi, Sən asmanlarda turup kulak selip, rəhimdillikliring boyiqə ularni yenix-yenixlap kutkuzdung. ²⁹ Sən ularni Özüngning Təwrat-kanunungoqa kaytixka agahlandurdung; lekin ular məəqrurlinip, əmrliringgə kulak salmidi, həkümliring aldida gunah kildi (insan həkümliringgə əməl kilsa, ular xu səwəbtin hayatta bolidu). Ular jahillik bilən boynini toloqap, gədənəkəxlik kilip sanga kulak selixni rət kildi. □ ■ ³⁰ Ularoqa uzun yil səwr-takət kilding, Rohing pəyqəmbərliringning wastisi bilən agah-guwahlik bərgən bolsimu, ular yənila kulak salmidi; xunga Sən ularni hərqaysi əlyurtlardiki taipilərnin qolioqa tapxurdung. ■

³¹ Həlbuki, Sən zor rəhimdillikliring tüpəylidin ularning nəslini pütünləy qurutuwətmiding həm ularni taxliwətmiding; qünki Sən mehixəpkətlik həm rəhimdil Təngridursən.

³² Əmdi ah Hudayimiz, əhdəngdə turup əzgərməs muhəbbitingni kərsitidioqan uluq, kudrətlik wə dəhxətlik Təngri, əmdi Seningdin bizning, padixahlirimizning wə əmirlirimizning, kahinlirimizning, pəyqəmbərlirimizning, ata-bowilirimizning xundakla Özüngning barlik həlkingning Asuriyə padixahining zamanidin buyan bügüngiqə bəximizoqa qüxkən barlik azab-

□ **9:29** «insan həkümliringgə əməl kilsa, ular xu səwəbtin hayatta bolidu» — bu ayəttə kərsitilgən «hayat» pəkət jismaniyyatni əməs, bəlki həkikiy, rohiyyatni kərsitidu, əlwəttə. «Ular jahillik bilən boynini toloqap...» — ibraniy tilida «ular mürisini jahil kilip...». ■ **9:29** Law. 18:5; Əz. 20:11; Rim. 10:5; Gal. 3:12 ■ **9:30** 2Pad. 17:13; 2Tar. 36:15

oqubətlərni kiçik ix dəp qarimasliqningni
 ötünimiz. ³³ Beximizoğa kəlgən barliq ixta
 Sən adilsən; çünki Sening kılöjining həkikət
 boyiqə boldi, bizning kılöjimiz rəzilliktur. ■

³⁴ Padixahlirimiz, əmirlirimiz, kaşinlirimiz
 bilən ata-bowilirimizning həmmisi Sening
 Təwrat qanunungoğa əməl kılmay, əmrliringgə
 wə Sening ularoğa ispatlap bərgən agah-
 guwahlikliringoğa heq kulak salmidi. ³⁵ Ular
 Sən ularoğa muyəssər kılöjan padixahliqta
 turuxtın, ularoğa ata kılöjan zor məmurqiliqtin
 wə xuningdək ularning aldioğa yayoğan bu
 kəng munbət zemindiki turmuxtin bəhrimən
 boluwatқан bolsimu, lekin ular Sening ibadət-
 hizmitingdə bolmidi yaki əzlrining rəzil
 kılmixliridin yanmidi. ³⁶ Mana, biz bögün
 qullarmiz! Sən mewisi bilən nazu-nemətliridin
 yeyixkə ata-bowilirimizoğa təkdım kilip bərgən
 zeminda tursaqmu, biz mana uningda kul bolup
 qalduk! ³⁷ *Zemin* Sən bizning gunahlirimiz üqün
 bizni idarə kilixқа bekitkən padixahlaroğa mol
 məşsulatlırini berip turidu; ular bədənlirimizni
 həm qarwa mallirimizni əz məyliqə baxkurup
 keliwatidu; biz zor dərd-ələmdə bolduk».

³⁸ «— Biz mana muxu barliq ixtlar tüpəyli mukim
 bir əhdini tüzüp yezip qıktuk; əmirlirimiz,
 Lawiyilirimiz bilən kaşinlirimiz buningoğa əz
 məhürlirini bastı».

10

Məhür bəşkanlar

¹ Buningoşa birinçi bolup məhür bəşkanlar Həqəliyaning oolli, waliy Nəhəmiya bilən Zədəkiya idi; □ ² Andin *kaşinlardan* Seraya, Azariya, Yərəmiya, ³ Paxhur, Amariya, Malkiya, ⁴ Həttux, Xəbaniya, Malluk, ⁵ Hərim, Mərəmot, Obadiya, ⁶ Daniyal, Ginniton, Baruk, ⁷ Məxullam, Abiya, Miyamin, ⁸ Maaziyah, Bilgay, Xemayalar; ular kaşinlar idi.

⁹ Lawiyıldin: — Azaniyaning oolli Yəxua, Hənədadning əwladlıridin Binnui bilən Kadmiyə ¹⁰ wə ularning kərindəxliridin Xəbaniya, Hodiya, Kelita, Pelaya, Hənan, ¹¹ Mika, Rəhob, Həxabiya, ¹² Zakkor, Xərəbiya, Xəbaniya, ¹³ Hodiya, Bani, Beninu idi.

¹⁴ Jamaət bəşliklıridin: Parox, Paşat-Moab, Elam, Zattu, Bani, ¹⁵ Bunni, Azgad, Bibay, ¹⁶ Adoniya, Bigway, Adin, ¹⁷ Ater, Həzəkiya, Azzur, ¹⁸ Hodiya, Həxum, Bizay, ¹⁹ Hərif, Anatot, Nebay, ²⁰ Məgpiyax, Məxullam, Həzir, ²¹ Məxəzabəl, Zadok, Yaddua, ²² Pilatiya, Hənan, Anaya, ²³ Həxiya, Hənaniya, Həxsub, ²⁴ Həllöhəx, Pilha, Xobək, ²⁵ Rəhəm, Həxəbnah, Maaseyah, ²⁶ Ahiyah, Hənan, Anan, ²⁷ Malluk, Hərim, Baanaşlar idi.

□ **10:1 «Buningoşa birinçi bolup məhür bəşkanlar ... waliy Nəhəmiya bilən Zədəkiya idi»** — Zədəkiyamu kaşin boluxi mumkin idi. 8-ayətni kərüng (Nəhəmiyadin bəşka bu tizimlıktiki adəmlər həmmisi kaşinlar idi).

Əhdining məzmunı: — Təvrat kanunioğa əməl qılıx

²⁸ Kaloqan həlk: — Kahinlar, Lawiylar, dərwaziwənlər, oqəzəlkəxlər, ibadəthanining hizmətkarliri wə xuningdək əzlrini zeminlardiki taipilərdin ayrip qıqıp, Hudaning Təvrat kanunioğa qaytqanlarning hər biri wə ularning ayalliri wə oqul-qız pərzəntliri qatarlıq hıdayət tepip yorutulqanlarning həmmisi ²⁹ öz qerindaxlıri bolqan mətiwərlər bilən qoxulup: «Əzimizni qarqıx qəsimi bilən əhdigə baqlap, Hudaning quli Musa arqılıq jakarlıqan Təvrat kanunida mengip, Rəbbimiz Pərwərdigarning barlıq əmirliiri, həküm-bəlgilimilirini tutup əməl qilimiz; ³⁰ qizlirimizni bu yurttiki yat əlliklərgə yatlıq qilmaymiz həm oqullirimizqimu ularning qizlirini elip bərməymiz; ■ ³¹ bu yurttiki yat əlliklər xabat künidə mal-tawar wə axlıqlirini əkilip satmaqci bolsa, xabat künliri yaki hərqaysi baxqa muqəddəs künlərdimu ulardin qət'iy heqnemə setiwalmaymiz; hər yəttinqi yili yərnı teriksiz aq kaldurimiz həm barlıq qəzrlərnı kəqürüm qilimiz» — deyixti.■

Muqəddəs oygə təqdim berix toqrisidiki bəlgilimilər

³² Biz yənə əzimizgə hər bir adəm hər yili Hudayimizning oyinging hizmət hirajiti uqün uqtin bir xəkəl kümüx berixkə bəlgilimilərnı

■ **10:30** Mis. 34:16; Qan. 7:3 ■ **10:31** Mis. 20:10; 23:10; 34:21; Law. 23:2; 25:2; Qan. 5:1-15

bekittuk; ³³ bu pul «tizilidioqan təkdim nan»lar, daimiy axliq hədiyələr, daimiy köydürmə qurbanliqlar, xabat küni bilən yeni aylardiki köydürmə qurbanliqlar, kərəli bekitilgən heytlarda kilinidioqan köydürmə qurbanliqlar üqün, hərhil muqəddəs buyumlar üqün, Israiloqa kafarət kəltüridioqan gunah qurbanliqliri üqün, xuningdək Hudayimizning öyidiki barliq hizmətlərnin hirajiti üqün ixlitilsun dəp bəlgiləndi. ■ ³⁴ Biz yənə ata jəmətlirimiz boyiqə kahinlar, Lawiylar wə həlk arisida qək taxlap, hər yili bəlgiləngən kərəldə Hudayimizning öyigə Təwrat qanunida pütülginidək Pərwərdigar Hudayimizning qurbangahida qalax üqün otun yətküzüp berix nəwətlirini bekittuk; ³⁵ yənə hər yili etizimizdiki tunji pixqan həsulni, həmmə mewilik dərəhlərnin tunji pixqan mewilirini Pərwərdigarning öyigə yətküzüp berixni, ■ ³⁶ xundakla Təwrat qanunida pütülginidək, tunji oqlimizni wə kala, qoy-oqlaq padiliridin tunji qarpiyimizni Hudaning öyigə apirip, u öydə wəzipə ətəwatqan kahinlaroqa əpkelixni, ■ ³⁷ hərbir yeni hemirning dəsləp pixqan nanliridin birni, xundakla barliq «kətürmə hədiyə»lirimizni təkdim kilixni, hərhil dərəhlərdin dəsləpki pixqan mewilərnə, yeni xarab, yeni zəytun meyini Hudayimizning öyining həzinə-ambarlirioqa apirip berixni, yəni kahinlaroqa yətküzüp berixni, xuningdək etizlirimizdin qikqan həsulning ondin biri

■ **10:33** Qel. 28:29 ■ **10:35** Mis. 23:19; Law. 19:23 ■ **10:36** Mis. 13:2; Qel. 3:13; 8:17

boləqan  xrini Lawiylarəqa berixni bekittuk; Lawiylar bizning terikqilikka tayinidəqan x h rlirimizdin qikk n h sulning ondin biri boləqan  xrini tapxuruwalsun d p bekittuk; □ ■ ³⁸ xuningd k, Lawiylar qikk n h sulning ondin birini tapxuruwaləqan qaoqda H running  wladliridin ka in boləqan birsi ular bilən bill  bolsun, Lawiylar  xu ondin bir  l xning yənə ondin bir  l xini ayrip Hudaning  yig , uning həzinə-ambarlirəqa saklaxka tapxursun d p b lgiliduk. ■ ³⁹ Israillar bilən Lawiylar axliktin, yengi xarabtin, yengi zəytun meyidin «kətürmə hədiyə» kilip mukəddəs jaydiki  swab- sk niler saklinidəqan həzinə-ambarlarəqa, yəni w zip   t ydiəqan ka in, d rwaziw n w  q z lk xl r turidəqan jayəqa tapxuruxi ker k. Biz Hudayminizning  yining h j tliridin hərgiz  zimizni tartmaymiz!□

11

M ns pdarlar bilən puqralarning jaylixixi

¹ U qaoqda h lk iqidiki  mirl r Yerusalemda turatti; k loqan puqralar q k taxlinix bilən ondin

□ **10:37** «**h rbir yengi hemirning d sl p pixkan nanliridin birni**» — buning baxka birhil tərjimisi: — «silər dəsləpki h suldin qikk n undin,... (təkdim kilixni bekittuk)». Biraq « z.» 44:30diki m nisidin kariəqanda t rjimimiz toəra boluxi mumkin. ■ **10:37** Law. 23:17; Qel. 15:19; 18:12, 24, 25; Kan. 18:4 ■ **10:38** Qel. 18:26 □ **10:39** «**Israillar bilən Lawiylar axliktin, yengi xarabtin,...**» — ibranij tilida muxu j mlining bexida «q nki» bardur.

biri mukəddəs xəhər Yerusalemda olturaqlixip, qaloqan ondin tokkuzi baxka xəhərlərdə olturaqlaxti. ² Öz ihtiyari bilən Yerusalemda olturaqlixixka otturiqə qıqqanlarqə bolsa, jamaət ularqə bəht-bərikət tilidi. ³⁻⁴ Yəhədiyə əlkisidin, Yerusalemqə makanlixip qaloqan bəg-əmirilər təwəndikidək (Israillar, kaşınlar, Lawiylar, ibadəthana hizmətkarlırı wə Sulaymanning hizmətkarlırining əwladlırı Yəhədiyə xəhərliridə, hər biri öz təwəlikidə makanlaxkan bolsimu, Yəhudalardin wə Binyaminlardin bəziliri Yerusalemda makanlaxti): — Bularning iqidə, Yəhudalardin: — Pərazning əwladidin bolqan Uzziyaning oqlı Ataya; Uzziya Zəkəriyaning oqlı, Zəkəriya Amariyaning oqlı, Amariya Xəfatiyaning oqlı, Xəfatiya Maħalələlning oqlı idi. ⁵ Yənə Barukning oqlı Maaseyah; Baruk Kol-Əozəhning oqlı, Kol-Əozəh Əazayaning oqlı, Əazaya Adayaning oqlı, Adaya Yoaribning oqlı, Yoarib Zəkəriyaning oqlı, Zəkəriya Xilonining oqlı. □ ⁶ Yerusalemqə makanlaxkan barlıq Pəraz jəmətidikilər jəmiy tət yüz atmix səkkiz kixi bolup, həmmisi əzimətlər idi.

⁷ Binyaminning əwladlıridin: — Məxullamning oqlı Sallu; Məxullam Yoədning oqlı, Yoəd Pidayaning oqlı, Pidaya Kolayaning oqlı, Kolaya Maaseyahning oqlı, Maaseyah İtiyəlning oqlı, İtiyəl Yəxayaning oqlı. ⁸ Uningqə əgəxkənlər, Gabbay wə Sallay idi; xularqə munasiwətlik

□ **11:5 «Zəkəriya Xilonining oqlı»** — bəzi tərjimilərdə «Zəkəriya Xələhning əwladlıridin idi» dəp tərjimə qilinidu (Yar.» 46:12, «Qəl.» 26:20ni kərüng).

jəmiy tokkuz yüz yigirmə səkkiz kixi idi.

□ ⁹ Zikrining oqli Yoel ularni baxkuridioqan əməldar idi; Sinuahning oqli Yəhuda xəhərning muawin həkimi idi.□

¹⁰ Kahınlardin: — Yoaribning oqli Yədaya bilən Yəqin, ¹¹ xundakla Hudaning öyining bax oqojidari Seraya; Seraya Hılkiyaning oqli, Hılkiya Məxullamning oqli, Məxullam Zadokning oqli, Zadok Merayotning oqli, Merayot Ahi-tubning oqli idi; ¹² yənə uning kərindaxliridin ibadəthanidiki hizməttə boləqanlardin jəmiy səkkiz yüz yigirmə ikki kixi bar idi; yənə Yərohamning oqli Adaya bar idi; Yəroham Pelaliyaning oqli, Pelaliya Amzining oqli, Amzi Zəkəriyaning oqli, Zəkəriya Paxhurning oqli, Paxhur Malkiyaning oqli idi; ¹³ uning kərindaxlirining həmmisi jəmət baxlıki bolup, jəmiy ikki yüz kırık ikki kixi idi; yənə Azarəlning oqli Amaxsay bar idi; Azarəl Ahzayning oqli, Ahzay Məxillimotning oqli, Məxillimot Immərning oqli idi; ¹⁴ yənə ularning kərindaxliridin, palwan-əzimətlərdin, jəmiy bir yüz yigirmə səkkiz kixi bar idi; Gedolimning oqli Zabdiyəl ularni baxkuridioqan əməldar idi.

¹⁵ Lawiylardin: — Həxxubning oqli Xemaya bar idi; Həxxub Azrikamning oqli, Azrikam Həxabiyaning oqli, Həxabiya Bunnining oqli idi; ¹⁶ yənə Lawiylarning kəbilə baxlıkliri boləqan Xəbbitay bilən Yozabad bolup, Hu-

□ **11:8 «xularəqa munasiwətlik jəmiy tokkuz yüz yigirmə səkkiz kixi idi»** — baxqa birnəqçə hil tərjimiliri uqrixi mumkin.

□ **11:9 «Sinuah»** — yaki «Həsinoah».

daning öyining texidiki ixlaroşa məs'ul idi. ¹⁷ Yənə Mikaning oqli Mattaniya dua vaxtliyirida təkəkür-rəhmətlər eytixka yetəkqilik kılatti; Mika Zabdining oqli, Zabdi Asafning oqli idi; Bakbukiya kərindaxliri iqidə muawinlik wəzipisini etəytti; yənə Xammuaning oqli Abda bar idi; Xammua Galalning oqli, Galal Yədutunning oqli idi. ¹⁸ Mukəddəs xəhərdə turuwatқан Lawiylarning həmmisi ikki yüz səksən töt kixi idi.

¹⁹ Dərwaziwənlərdin: — dərwazilarda kəzəttə turidiqan Akkub bilən Talmon wə ularning kərindaxliri bar idi; ular jəmiy bir yüz yətmix ikki kixi idi.

²⁰ Qaloqan Israillar, kaşinlar, Lawiylar Yəhudiyə xəhərliridə, hər biri öz mirasida makanlaxti.

²¹ İbadəthanining hizmətkarlıri bolsa Ofəl dəngigə makanlaxti; ibadəthanining hizmətkarlırini Ziha bilən Gixpa baxkürdi. □

²² Yerusalemda Lawiylarni baxküröquci Banining oqli Uzzi idi; Bani Haxabiyaning oqli, Haxabiya Mattaniyaning oqli, Mattaniya Mikaning oqli idi — demək, Uzza Asafning əwladlıridin, yəni Hudaning öyidiki hizmətkə məs'ul bolqan oqəzəkəxlərdin idi. ²³ Qünki padixah ular toqruluk yarlık qüxürgən bolup, oqəzəkəxlərnin hər künlük ozuk-tülükini, xundakla etəydiqan wəzipisini bekitkənidi. □

²⁴ Yəhudaning oqli Zərahning əwladlıridin Məxəzabəlning oqli Pitaşiya puqralarning bar-

□ **11:21 «Ofəl»** — («dəng» dəgən mənidə) Yerusalemdiki egiz rayon idi. □ **11:23 «hər künlük ozuk-tülükini, xundakla...»** — buning baxka birhil tərjimisi «hər künlük məs'uliyiti, yəni...».

lik ixlirida padixahning məslihətqisi idi.□

²⁵ Yeza-kixlarklar wə ularoşa təwə ətrapidiki jaylarda Yəhudalardin bəziliri turatti; Kiriya-Arba wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə, Dibon wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə, Yəkabziyə wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə, ²⁶ xundakla Yəxua, Moladah, Bəyt-Pələt, ²⁷ Həzar-Xual, Bəer-Xeba wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə, ²⁸ Ziklag, Mikona wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə, ²⁹ Ən-Rimmon, Zorah, Yarmut, □ ³⁰ Zanoah, Adullam wə bu ikki yərgə təwə kixlaklarda, Lakix wə uningoşa təwə yərlərdə, Azikah wə uningoşa təwə yeza-kəntlərdə makanlaxti; ular makanlaxқан yərlər Bəer-Xebadin taki Hinnom jiloşioşa kədər sozuldi.

³¹ Binyaminlar bolsa Geba, Mikmax, Ayja, Bəyt-Əl wə uning təwəsidiki yeza-kəntlərdə, □ ³² bəziliri Anatot, Nob, Ananiya, ³³ Həzor, Ramah, Gittaim, ³⁴ Hədid, Zəboim, Niballat, ³⁵ Lod, Ono, xundakla Hünərwənlər jiloşida makanlaxқанidi.

³⁶ Əslidə Yəhudiyəgə təyinləngən Lawiylar kişimliridin bəziliri Binyamin kəbilisining zeminişoşa makanlaxti.

□ **11:24 «padixahning məslihətqisi»** — ibraniy tilida «padixahning yenida turoşuqi» degən sözlər bilən ipadilinidu. «Padixah» muxu yərdə Pars padixahini kərsitidu, əlwəttə.
 □ **11:29 «Zorah»** — yaki «Zoreah». □ **11:31 «Ayja»** — «Ayja»ning yənə bir ismi «Ayi».

12

Birinçi «qaytix»ta qaytip kəlgən kaħinlar wə Lawiylar

¹ Xealtiyəlning oqli Zərubbabəl wə Yəxua bilən birliktə *sürgünlüktin* çıqqan kaħin wə Lawiylar təwəndikilər: — *kaħinlar* Seraya, Yərəmiya, Əzra, □ ² Amariya, Malluq, Hattux, ³ Xekaniya, Rəhum, Mərəmot, ⁴ Iddo, Ginnitoy, Abiya, □ ⁵ Miyamin, Maadiya, Bilgah, ⁶ Xemaya, Yoarib, Yədaya, ⁷ Sallo, Amok, Hılkiya wə Yədaya. Bular bolsa Yəxuaning künliridə kaħin boləqanlar wə ularning kərindaxlirining jəmət baxlıqliri idi.

⁸ Lawiylardin bolsa Yəxua, Binnuiy, Kadmiyəl, Xərəbiya, Yəhuda, Mattaniyalar; Mattaniya wə uning kərindaxliri təxəkkür-rəhmətlər eytixka məs'ul boldi. ⁹ Ularning kərindaxliri Bakbukiya bilən Unni nəwiti boyiqə ular bilən udulmu'udul hizməttə turatti.

¹⁰ Yəxuadin Yoyakim tərəldi, Yoyakimdin Əliyaxib tərəldi, Əliyaxibtin Yoyada tərəldi, □ ¹¹ Yoyadadin Yonatan tərəldi, Yonatandin Yaddua tərəldi. ¹² Yoyakimning künliridə kaħinlardin jəmət baxlıki boləqanlar munular: — Seraya jəmətigə Meraya; Yərəmiya jəmətigə Hananiya; ¹³ Əzra jəmətigə Məxullam; Amariya jəmətigə Yəhoəhanan; ¹⁴ Meliku jəmətigə Yonatan; Xəbaniya jəmətigə Yüsüp;

□ **12:1** «...kaħinlar Seraya, Yərəmiya, Əzra,...» — bu Əzra «Əzra» degən kitabtiki «Əzra» əməs. «Təwratxunas Əzra» bolsa, Zərubbabəldin 90 yildin keyin Yerusalemqə kəlgən. □ **12:4** «Ginnitoy» — yaki «Ginniton». □ **12:10** «Yoyada» — yaki «Yəhojada».

□ 15 Hərim jəmətigə Adna; Merayot jəmətigə Həlkay; 16 Iddo jəmətigə Zəkəriya; Ginniton jəmətigə Məxullam; 17 Abiya jəmətigə Zikri; Minyamin bilən Moadiyalarning jəmətigə Piltay; 18 Bilgah jəmətigə Xammua; Xemaya jəmətigə Yəhonatan; 19 Yoarib jəmətigə Mattinay; Yədaya jəmətigə Uzzi; 20 Sallay jəmətigə Kallay; Amok jəmətigə Ebər; □ 21 Hılkiya jəmətigə Həsabiya; Yədaya jəmətigə Nətanəl.

22 Əliyaxib, Yoyada, Yoħanan wə Yadduaning künliridə Lawiylarning jəmət baxlıqliri tizimlanəqan wə ohxaxla, Pars padixahı Darius təhttiki qaoqlarəqiqə kahınlarmu tizimlinip kəlgən. 23 Jəmət baxlıki boləqan Lawiylar taki Əliyaxibning nəwrisi Yoħananning waqtioqiqə təzkirinamidə tizimlinip kəlgən.

□ ■ 24 Lawiylarning jəmət baxlıki boləqan Həsabiya, Xərəbiya, Kadmiyəlning oqli Yəxualar kərindaxlıri bilən udulmu'udul turup, Hudaning adimi Dawutning əmri boyiqə nəwətlixip mədhıyə-munajat, təxəkkür-rəhmətlər eytip turatti. 25 Mattaniya, Bakbukiya, Obadiya, Məxullam, Talmon bilən Akkublar dərwezıwənlər bolup, sepil kowuklırining ambarlırioqa qaraytti.

26 Bu kixilər Yozadakning nəwrisi, Yəxuaning oqli Yoyakimning künliridə, xuningdək waliy

□ 12:14 «Meliku» — yaki «Malluk». «Xəbaniya» — bəzi kədimiy kəqürmilərdə «Xekaniya» deyilidu. □ 12:20 «Sallay» — yaki «Sallu». □ 12:23 «Əliyaxibning nəwrisi» — ibraniy tilida «Əliyaxibning oqli». «təzkirinamə» — bu kitab Təwrattiki «Tarih-təzkirə» degən kışim əməs; «Tarih-təzkirə»də undağ tizimlik yok. ■ 12:23 1Tar. 9:10-34

Nəhəmiya bilən təwratxunas kaħin Əzraning künliridə wəzipigə təyinləngən. □

Yengi sepilning Hudaəja atap tapxuruluxi

²⁷ Yerusalem sepilini *Hudaəja* atap tapxurux murasimi ötküzüldioğan qaoqda, jamaət Lawiylarni turoğan hərқaysi jaylardin izdəp tepip, ularni təxəkkür-rəhmətlər eytix, oşəzəl okux, qang, təmbur wə qiltarlarni qelixқа, huxal-huramliқ bilən atap tapxurulux murasimi ötküzüxкə Yerusalemoğa elip kəldi.

²⁸ Oşəzəlkəxlar Yerusalemning ətrapidiki tüzləngliқtin, Nitofatliқlarning yeza-kəntliridin,

²⁹ Bəyt-Gilgaldin, Geba bilən Azmawət etizliқliridin yioqilənanidi; qünki oşəzəlkəxlar Yerusalemning tət ətrapioğa əzliřigə məhəllə-kixlaklar quruwalənanidi. ³⁰ Kaħinlar bilən Lawiylar əzliřini paklidi, andin həlkni wə sepil dərwasilirini həm sepilning əzinimu paklidi.

³¹ Mən *Nəhəmiya* Yəhədaning əmirliřini baxlap sepiloğa qikiř, təxəkkür-həmdusana okuydioğan ikki qong ətrət adəmnini uyuxturdum, bir ətrət sepilning ong təriřidə «Tezək kowuқи»oğa qarap mangdi, ³² ularning arkisidin Hoxaya bilən Yəhədaning əmirliřining yerimi mangdi;

□ **12:26 «bu kixilər ... waliy Nəhəmiya bilən təwratxunas kaħin Əzraning künliridə wəzipigə təyinləngən»** — Lawiylar wə kaħinlarning nəsəbnamiliri nemixқа xunqə muħim? Əzining kelip qikixi ispatlanmioğanlar kaħinliқ hizməttə yaki ibadəthanidiki Lawiylaroğa ait hizməttə boluxқа muyəssər bolalmaytti. Bügüngə kədar Yəhudiylar arisida kimlər Lawiylardin, kimlər kaħinlar jəmətidin ikənliki hatiriliniп kəlməktə.

³³ yənə Azariya, Əzra, Məxullam, ³⁴ Yəhuda, Binyamin, Xemaya, Yərəmiyamu mangdi; ³⁵ xuningdək kaħinlarning oqulliridin bəziliri qollirioqa kanay aloqan ħalda mangdi: — Ulardin Yonatanning oqli Zəkəriya bar idi (Yonatan Xemaying oqli, Xemaya Mattaniyaning oqli, Mattaniya Mikaying oqli, Mikaya Zakkurning oqli, Zakkur Asafning oqli idi). ³⁶ Uning qerindaxliridin Xemaya, Azarəl, Milalay, Jilalay, Maayi, Nətanəl, Yəhuda, ħananiyalar bar idi; ular qollirioqa Hudaning adimi Dawutning sazlrini elixqanidi; təwratxunas Əzra ularning bexida mangoqanidi. ³⁷ Ular «Bulak qowuqi»qa kelip «Dawutning xəħiri»ning pələmpiyigə qikip, «Dawutning ordisi»din ətüp, künqikix tərəptiki «Su qowuqi»qa kəlidi.

³⁸ Təxəkkür-ħəmdusana oquydioqan ikkinqi ətrət sol tərəp bilən mangdi, mən wə jamaətning yerimi ularning arkidin mengip, sepil üstidə «Humdanlar munari»din ətüp, udul «Kəng sepil»oqiqə mengip, ³⁹ «Əfraim qowuqi», «Kona qowuq», «Belik qowuqi» üstidin ətüp, «ħananiyəl munari» wə «Yüzning munari»din ətüp, udul «Qoy qowuqi»qa kelip, andin «Qarawullar qowuqi»da tohtiduk. □

⁴⁰ Andin təxəkkür-ħəmdusana oquydioqan ikki ətrət adəm Hudaning øyidə ez orunlirida turdi; mən bilən əməldarlarning yerimimu xu yərdə turduk; ⁴¹ kaħinlardin Eliakim, Maaseyah, Minyamin, Migaya, Əlyoyinay,

□ **12:38 «sol tərəp»** — ibraniy tilida «tətür tərəp». □ **12:39 «Yüzning munari»** — yaki «Meaħning munari». **«Qarawullar qowuqi»** — yaki «Zindan dərwezisi».

Zəkəriya bilən Hənaniyalar karnaylirini elip turuxti; ⁴² yənə Maaseyah, Xemaya, Əliazar, Uzzi, Yəhoəhanan, Malkiya, Elam bilən Ezərmu turuxti; oʻzəlkəxlər Yizraqiyaning yetəkqilikidə jaranglik oʻzəl okuxti. ⁴³ Xu küni jamaət nahayiti qong kələmlik kurbanliklarni sundi həm bək huxal bolup ketixti, qünki Huda ularni zor xadlik bilən xadlanduroqanidi; ayallar bilən balilarmu xundaq xadlandi; Yerusalemdiki bu huxallik sadaliri yirak-yiraklaroqa anglandi.

Lawiylar bilən kahinlaroqa keraklik narsilarning hazirlinixi

⁴⁴ U qaʻqda bir kishim kixilər ketürmə kurbanliklar, dəslepki pixkan hosullar wə oxrilərni saklaydiqan həzinə-ambarlaroqa məsʻul boluxka təyinləndi; hərəkaysi xəhərlərdiki etizliklərdin, Təwrat qanunida kahinlaroqa wə Lawiylar oqa berixkə bəlgiləngən ülüxlər xu yərdə saklinatti. Qünki Yəhuda həlki öz hizmitidə turuwatqan kahinlar bilən Lawiylardin huxal idi. ⁴⁵ *Kahinlar bilən Lawiylar*, oʻzəlkəxlər bilən dər wəziwənlər mu, öz Hudasing tapiliqan wəzipisini wə xuningdək paklax wəzipisining həmmisini Dawutning wə uning oqli Sulaymanning əmri boyiqə oʻtəytti. ■ ⁴⁶ Qünki kədimdə, Dawutning wə Asafning künliridə, oʻzəlkəxlərgə yetəkqilik kilixka həm Huda oqa təxəkkür-həmdusana küylirini okuxka yetəkqilər boləqanidi. ⁴⁷ Zərubbabəlning künliridə wə

Nəhəmiyaning künliridə oʻzəlkəxlərnin wə dər wəziwənlərnin ʻlūxlirini, hər künlük təminatini pütkül İsrail həlki berətti; ular yənə Lawiylar ʻgün mükəddəs hesablanəjan nərsilərnə ʻləxtürüp berətti; Lawiylarmu mükəddəs hesablanəjan nərsilərdin Hərunning əwladlirioʻa berip turatti.

13

Ammoniylar bilən Moabiylarning mükəddəs ʻyğə kirixigə ruhsət qilinmasliki

¹ Xu kündə Musaning kitabi jamaət aldida oqup berildi, kitabta: Ammoniylar bilən Moabiylar mənggü Hudaning jamaitigə kirmisun, ■ ² Qünki ular İsrailarni ozukluk wə su əkilip qarxi almay, əksiqə ularni qarəaxkə Balaamni yalliwaləjan; həlbuki, Hudayimiz u qarəaxlarni bəht-bərikətkə aylanduriwətkən, dəp yeziləjan səzlər qikti. □ ■ ³ Xundak boldiki, jamaət bu qanun səzlrini anglap barlik xaləut kixilərnə iləp qikiriwətti.

Tobiyaning ʻy saymanlirining qikiriwətkən taxlinixi

⁴ Bu ixtin awwal, Hudayimizning ʻyining həzinisini baxquruxkə məs'ul kašin Əliyaxib

■ **13:1** Qan. 23:2, 4, 5 □ **13:2** «Hudayimiz u qarəaxlarni bəht-bərikətkə aylanduriwətkən» — «Qan.» 23:5ni kəring. «Rut»diki «qoxumqə səz»imzdə xu ix toqruluk tohtilimiz.

■ **13:2** Qəl. 22:5; Yə. 24:9

Tobiyaniñ tuoqkini bolup, □ ⁵ uningoa kəngri bir əyni təyyarlap bərgənidi. Xu əyda ilgiri axliq hədiyələr, məstiki, qaqa-kuqa, xuningdək Lawiylar, oqəzəlkəxlər wə dərwaziwənlərgə berixkə buyruloqan axliq əxrilər, yengi xarab wə yengi zəytun meyi, xundakla kahinlaroa ataloqan «kətürmə qurbanliq»lar saqlinatti. ⁶ Bu waqitlarda mən Yerusalemda əməs idim; qünki Babil padixahı Artahxaxtaniñ ottuz ikkinqi yili mən padixahniñ yenioqa kaytip kətkənidim; bir məzgildin keyin mən yənə padixahtin ruhsət elip ⁷ Yerusalemoqa kaytip barsam, Əliyaxibniñ Hudaniñ əyidiki hoylilarda Tobiyaoqa əy hazirlap bərgənlikidək rəzil ixni uktum. ⁸ Bu ix meni kattik azablidi, mən Tobiyaniñ əyidiki barliq əy jahazlirini qoymay talaqa taxlatkuziwəttim. ⁹ Mən yənə əmr kilip, u əyləni paklatkuzup, andin Hudaniñ əyidiki qaqa-kuqa, axliq hədiyələr bilən məstikni u yərgə əkirgüzüp qoydum.

Lawiylaroa hədiyə kilinidioqan əxrilərninç yengiwaxtin bekitilixi

¹⁰ Mən yənə həklərninç Lawiylar niñ elixka tegixlik ülüxlirini bərmigənlikini, hətta wəzipigə koyuloqan Lawiylar bilən oqəzəlkəxlərninç hər biriniñ öz yər-ətizlikiqoa keqip kətkənlikini baykidim; ¹¹ xunga mən əməldarlar bilən soquxup, ularni əyibləp: — Nemixka Hudaniñ əyi xundak taxliwetildi?!

□ **13:4 «kahin Əliyaxib Tobiyaniñ tuoqkini bolup...»** — yaki «kahin Əliyaxib Tobiya bilən koyuq munasiwəttə bolup...».

— dər, *Lawiylarni* yioqip ularni ilgiriki ornioqa yengiwaxtin turoquzdum. □ ¹² Andin barliq Yəhədiyə həlki axliq əxrisini, yengi xarab wə yengi zəytun meyini həzinə-ambarlirioqa elip kelip tapxurdi. ¹³ Mən həzinə-ambarlaroqa məs’ul boluxqa həziniqi-ambarqilarni təyinlidim; ular kahin Xələmiya, təwratxunas Zadok bilən Lawiylardin boləan Pidaya idi; ularning qol astida Mattaniyaning nəwrisi, Zakkurning oqli Hənan bar idi; qünki bularning həmmisi sadik, ixənqlik dər həsəblinatti; ularning wəzipisi qerindaxlirioqa tegixlik ülüxləni üləxtürüp berix idi.

¹⁴ — «Aq Hudayim, muxu ix yüzisidin meni yad əyliyəsən, Hudayimning əyi wə uningə ait hizmətlər qün kərsətkən məhrimni əqürəwətmigəysən!» □

Həlkə xabat künini hərmətləxni jekiləx

¹⁵ Xu künlərdimu mən Yəhədiyədə bəzilərnin xabat künliridə xarab kəlqəklirini qəyləwatqinini, ənqiləni baqlap, bularni wə xuningdək xarab, üzüm, ənjür wə hərhil yükləni exəklərgə artip, toxup yürgənlikini kərdüm; ular bularni Yerusalemoqa xabat künidə elip kirdi; ularning muxu ax-tülükləni setip yürgən küni mən ularni guwahliq berip aqaqlandurup koydum.

□ **13:11** «*Lawiylarni yioqip*» — ibraniy tilida «ularni yioqip».

□ **13:14** «*uningə ait hizmətlər*» — yaki «uning (yəni, ibadəthanining) hizmətqiliri».

16 Yənə Yəhüdiyədə turuwatқан бəзи Turluqlar belik wə hərhil mal-tawarlarni toxup kelip xabat küni Yəhüdiyəliklərgə satidikən, yənə kelip bularni Yerusalemda satidikən! □ 17 Xu səwəbtin mən Yəhüdiyə əmirliri bilən sokuxup, ularni əyibləp: — Silərnin xabat künini buloqap, rəzil ix kıloqninglar nemisi? ■ 18 Ilgiri atabowanglar ohxax ixni kıloqan əməsmu, xuning bilən Hudayimiz bizning beximizoqə wə bu xəhərgə hazırki bu balayi'apətni yaqduroqan əməsmu? Əmdi silər xabat künini buloqap, Israilning bexioqə Hudaning oqəzipini tehimu yaqduridioqan boldunglar, dedim.

19 Xunga, xundak boldiki, xabat künidin ilgiri, gugum sayisi Yerusalem qowuqlirioqə quxkən waqtida, mən xəhər qowuqlirini etixni buyrudum wə xuningdək xabat küni ətüp kətküqə qowuqlarni aqmasliq toqrisida buyruq quxürdum. Mən yənə heqkandak yükning toxulup qowuqlardin kirküzülməsliki üqün hizmətkarlimning bəzilirini xəhər qowuqlirioqə kəzətqi kilip turoquzup koydum. □ 20 Xundak bolsimu sodigərlər wə hərhil mal-tawar satidioqanlar bir-ikki ketim Yerusalemning sirtida tünidi.

21 Mən ularni agahlandurup: — Silər nemixka sepilning aldida tünəysilər? Yənə xundak kilidioqan bolsanglar, mən üstunglaroqə qol

□ 13:16 «Yəhüdiyədə turuwatқан..» — yaki «Yerusalemda turuwatқан..». Ibraniy tilida «xu yərdə turuwatқан..». ■ 13:17 Mis. 20:8; Law. 19:30 □ 13:19 «xabat künidin ilgiri» — oqurmənlərnin esidə barki, ottura xərktə yengi kün kəqtə, kün petixi bilən baxlinidu (məsilən, «Yar.» 1:5ni kəring).

salimən, dewidim, ular xuningdin baxlap xabat künidə kəlmidi. □ ²² Andin xabat künining mukəddəslikini saxlax üqün, mən Lawiylarəğa: — Özünqlarni paklanglar; andin kelip sepil dərwezilirini bekinglar, dedim.

— «I Hudayim, muxu ix yüzisidinmu meni yad əyligəysən, Özünqning zor əzgərməs muhəbbiting bilən meni ayioqaysən!»

Yat əlliklər bilən nikahlinixning mən'i qilinixi

²³ Xu künlərdə mən yənə Axdod, Ammon wə Moab kızlirini hotunlukğa aloqan bəzi Yəhudalarni baykidim. ²⁴ Ularning pərzəntlirining yerimi Axdodqə səzləydikən (wə yaki yukirikə əllərninq birininq tilida səzləydiyən) wə Yəhudiylar tilida xəzliyəlməydikən. ²⁵ Mən ularni *sokuxup* əyiblidim, ularni qarədidim, bir nəqqisini urup qaç-saqallirini yuldum, Hudaning nami bilən kəsəm iqqüzüp: — Silərninq kızliringlarni ularning oqullirioğa bərməysilər, oqulliringlarəqimu, özünqlarəqimu ulardin kız almaysilər! ²⁶ Israil padixahı Sulayman muxundaq ixlarda gunah sadir kuloqan əməsmu? Nuroqun əllər arisida uningəğa ohxax heqkəndə padixah yok idi; u öz Hudasi tərpidin səyulgən, Huda uni pütkül Israil üstigə padixah kilip tikligən bolsimu, lekin hətta unimu yat əllik ayallar azdurup gunahğa

□ **13:21 «mən üstünqlarəğa kol salimən»** — ibraniylar tilida «üstünqlarəğa bir kol əwətimən» — Bu ibraniylar tilida (yenik bir ipadə boləqəğa) yumurluq gəp idi.

patkuzoʻqan. ■ ²⁷ Əmdı silərning gepinglaroʻqa kirip bundak qong rəzillik kilip, yat əllik kızlarni elip Hudayimizoʻqa wapasizlik kilimizmu? — dedim.

²⁸ Bax kahin Əliyaxibning nəwrısı, Yoyadan- ing oʻqulliridin biri Ҳoronluk Sanballatning kuyʻoqli idi; mən uni yenimdın qooqliwəttim.

²⁹ — «I Hudayim, Sən ularni yadingda tutkaysən, qünki ular kahinlikka daq təgkügüqilər, kahinlik həm Lawiylaroʻqa təwə əhdinimu buloʻiqoʻqılardur!».

³⁰ Xuning bilən mən ularni yat əlliklərnıng buloʻaxliridin neri kilip paklandurdum wə kahınlar bilən Lawiylarning wəzipilirinimu *yengiwaxtin* bəlgiləp, həkimni özining ixioqa igə kildim. ³¹ Mən yənə öz waqtida otun-yaqoʻq elip kelinixi wə dəsləpki hösulni yətküzüp turuxkimu adəm orunlaxturdum.

«Ah Hudayim, meni yadingda tutup, manga xapaət kərsətkəysən!».

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 12 Sep 2021

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5